ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXIII - Број 514
Субота, 4. новембар 1961.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

КРОЗ ВЕКОВЕ

КОБНА СЛИЧНОСТ

Џон Моделен, дворанин краља Ричарда II, толико је личио на свог господара да га је овај, после неколико година службе на двору, осудио на смрт и одрубио му главу. У Моделеновој сличности Ричард II је видео неку врсту смртне увреде; ниједан човек, сматрао је, није смео да изгледа као он, богомдани краљ Енглеске.

ПЕТАО НА ЛОМАЧИ

У средњем веку на ломачама нису спаљивали само људе осумњичене због јереси и чаробњаштва, већ и животиње. Тако су једног петла оптужили да је „снео јаје оплођено од сатане“. После праве судске расправе петао је био осуђен на смрт и године 1474. јавно спаљен у Базелу.

СМРТ СА ВИСИНЕ

Есхил (525—456 пре наше ере), отац грчке драме, умро је према легенди необичном смрћу. Легенда каже да је једног дана, кад се шетао пољем, изнад њега пролетео орао који је у канџама носио уловљену корњачу. Од песникове ћелаве главе орлу

се свакако учинило да је камен. Како је тражио неки баш такав предмет да би о њега разбио тврд корњачин оклоп, орао је испустио плен из велике висине право на песникову главу. Од тог страховитог ударца Есхил је умро.

КЊИГА ПОСВЕЋЕНА КОЊУ

Француски писац Жан-Франсоа д' Лосриос (1728—1820) посветио је све своје књиге „моме коњу“. Ова његова необична посвета утолико је чуднија што он никад у животу није имао коња.

ТАЈНА ИТУРУПА

Загонетна латинска писмена у гротлу угашеног вулкана

Све је необично и величанствено у том огромном каменом котлу, некадашњем вулканском кратеру на полуострву Чирип. Пречник котла износи три километра; његови окомити камени зидови светле јарком вишњевом, наранџастом и пурпурном светлошћу. Облици стена су бескрајно разнолики, најнеобичнијих обриса. Ту има фантастичних риба што стоје усправно, камених идола са лицима грабљивица, вештица из прича засталих у дивљем скоку, препотопских птица и глава ратоборних витезова.

Са стена се сливају шумни, бели, пенушави водопади. На дну котла плава огледала планинских језера у оквирима од црвенкастог камења, смарагдно-зелени лугови, удубљења с кључалом или киселом водом. А свуда унаоколо, мала брежуљкаста узвишења жута као лимун.

Ако се загледате у дубину мирних језера свуда се виде плавичасти „јастучићи“ и читав рој чупавих лопти. То су колоније бактерија и воденог биља које расте и размножава се у топлој води.

Уколико се даље одмиче дном кратера, све је више открића. Ту су нови водопади, ружичасто, бело и љубичасто цвеће, огромне бубе свих боја и живахни, крупнооки вилински коњици. Стари вулкански кратер са својим живим и каменим цвећем налази се на Итурупу, највећем у низу Курилских острва.

Острво Итуруп из дана у дан све више привлачи пажњу археолога. У јужном делу котла леже велики, глатки каменови свих боја: црни, зеленкасти, сиви, мрки. На глатким каменим површинама виде се линије и огреботине. У почетку се веровало да су те огреботине трагови старих ледника. Међутим, проучавања су показала да су то натписи израђени руком човека на неком језику који је науци потпуно непознат. Још није утврђено да ли су то слова или јероглифи. Знаци су усечени оштрим инструментом, дубоки су и читки, а понекад велики читав метар. Нека писмена имају облик стрела и усмерена су према подножју стена као да указују на какво скровиште блага. Нека, пак, писмена, подсећају на цртеже птица. Једна од тих птица лети стреловито истегнувши врат, друга као да је тек узлетела. На појединим каменовима нижу се равни, брижљиво израђени редови од разних знакова. Ту има и углова, плусова и минусова, римских цифара у облику петица и четворки; неки од знакова слични су математичком знаку једнакости, други личе на квадрате. На неким углачаним каменовима јасно се виде латинска слова „Ц“ и беспрекорно округле тачке.

Већ прва истраживања тајне итурупских каменова довела су научнике у ћорсокак. Древни становници Јапанских и Курилских острва, брадати Аини, никад нису имали писмености. Можда ће ипак кратер старог вулкана на Итурупу бацити нову светлост на историју овог данас малобројног народа чији језик није сличан ниједном другом језику на свету.

Познати совјетски археолог Власов, стручњак за подручја Далеког Истока, проучио је сам кратер вулкана, цртеже и знакове на његовом камењу, али биће потребне још многе године рада пре него што буде у стању да из њих извуче било какву хипотезу о тајанственим писменима на острву Итурупу.

АВИОН У СТАНУ

Енглеска породица Тејлор из Есекса две и по године је живела у стану са — једним авионом! И то није била играчка већ права летилица.

Инжењер Џон Тејлор се био зарекао да ће начинити сам, за себе, јевтин спортски авион. Стрпљиво је склапао део по део док није саставио труп дуг 2,50 метра. Потом су дошла на ред крила и кад је требало да се склопе, авион је изнет — кроз прозор. Ако се не рачуна рад, инжењер је потрошио на материјал око 250 фунти стерлинга. Сада тражи половни мотор тако да ће га цео апарат стајати око 450 фунти.

Телефон слави 100-ти рођендан

АПАРАТ ФИЛИПА РАЈСА БИО ЈЕ ПРЕТЕЧА БЕЛОВОГ ТЕЛЕФОНА

Телефон је ових дана славио рођендан. Пре 100 година, 26. октобра 1861, двадесетседмогодишњи проналазач Филип Рајс приказао је на састанку друштва физичара у Франкфурту апарат који омогућава преношење звука на даљину. Млади проналазач, обестан а и узбуђен што ће моћи јавно да прикаже свој изум, викнуо је у отпремни део свог компликованог и гломазног апарата: „Господине, ви сте магарац“.

Мада је са својим апаратом куцао на многа врата и обраћао се кајзеру Францу Јозефу и краљу Максу Баварском Рајс није успео да прода свој изум нити да добије помоћ за његово усавршавање. Иако никад није стекао практичну примену, Рајсов апарат ипак представља претечу правог телефона који је, после 15 година, начинио амерички проналазач Бел.

Горњи цртеж приказује онај део Рајсовог апарата у који се говори, а доњи — део апарата помоћу кога се звук чује.

Ripley's — Веровали или не!

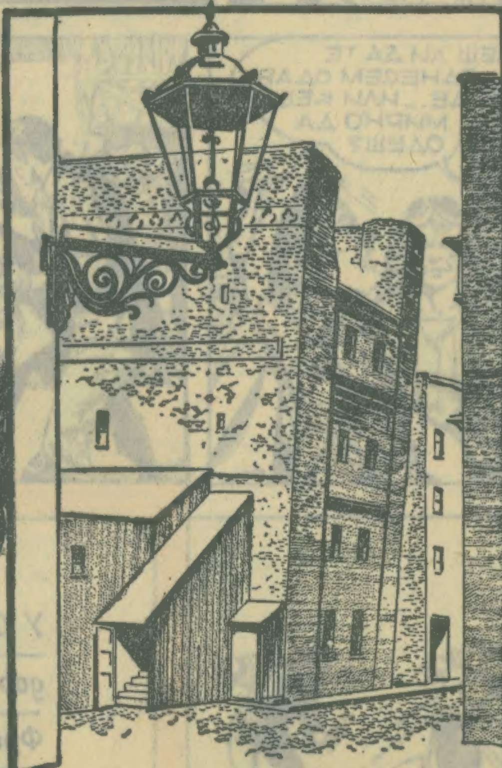

ИГРАЧИ ПО ЖЕРАВИЦИ!

„ВАТРЕНИ“ ИГРАЧИ ИЗ ПЛЕМЕНА КАТАВБА У ЈУЖНОЈ КАРОЛИНИ ЧИТАВ САТ МОГУ ДА ИГРАЈУ БОСОНОГИ ПО УСИЈАНОЈ ЖЕРАВИЦИ!

ЈЕДАН **ХРАСТ** У ДВОРИШТУ КОЛЕЏА У ЛОНГ БИЧУ (САД) ИМА КРУНУ ШИРОКУ 35 МЕТАРА

КРИВА КУЛА У ТОРУЊУ
(ПОЉСКА)
— ЗГРАДА ВИСОКА 16 МЕТАРА КОЈА ЈЕ НАГНУТА ЗА 150 САНТИМЕТАРА

НАЈВИШИ БУКЕТ НА СВЕТУ

СТАНОВНИЦИ АУСТРИЈСКЕ ПОКРАЈИНЕ ЛУНГАУ СВАКОГ 24 ЈУНА НОСЕ У ПРОЦЕСИЈИ БУКЕТЕ ОД ПО 25.000 ЦВЕТОВА ВИСОКЕ 8 МЕТАРА

ЈЕДИНА ЖЕНА У ПАРЛАМЕНТУ

СТАТУА МАДАМ ШАУФАХЕР ЈУНАКИЊЕ РАТА ЗА НЕЗАВИСНОСТ КОЈИ ЈЕ У 14 ВЕКУ ШВАЈЦАРСКА ВОДИЛА ПРОТИВ АУСТРИЈЕ, КРАСИ ШВАЈЦАРСКИ ФЕДЕРАЛНИ ПАРЛАМЕНТ У БЕРНУ, У КОЈИ ИНАЧЕ ШВАЈЦАРКИЊЕ НЕМАЈУ ПРИСТУП ЈЕР НЕМАЈУ ПРАВО ГЛАСА.

7 ЛИМУНОВА
НА ЈЕДНОЈ ПЕТЕЉЦИ УЗРЕЛО ЈЕ У ВРТУ МАЈКЕЛА ФРИДЕЛА У ЛОС АНГЕЛЕСУ

РАДИО-ТРАГОМ

Неколико десетина вукова ухваћених у источној канадској провинцији Онтарију били су поново пуштени на слободу али тек пошто су им ставили огрлице у које је био уграђен по један мали радио-одашиљач. Стални сигнали које су радио-станице одашиљале омогућили су нарочито ловачкој служби

да прати путешествије сивих разбојника. Вуци су се придружили једном од многобројних вучјих чопора у северној Канади. Један одред ловаца који је кренуо „радио-трагом“, опколио је и уништио велик број курјака.

Црви преко поште

У дирекцији енглеских пошта дуго су мислили како да повећају број писама а тиме и своје приходе. Најзад је било нађено веома оригинално решење: сваки енглески риболовац може поштом да пошаље свом пријатељу десетак црва или глиста, пакетић гусеница или разних мушица. Мамац за рибе може се телефоном поручити у нарочитој радњи и сутра-

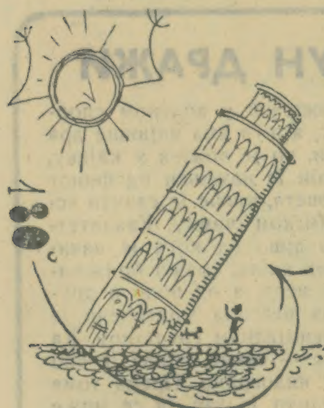

дан ујутру поштар ће га донети заједно са свежим новинама. У Енглеској, где је риболов веома омиљена разонода, ова новина знатно ће повећати приход дирекције пошта.

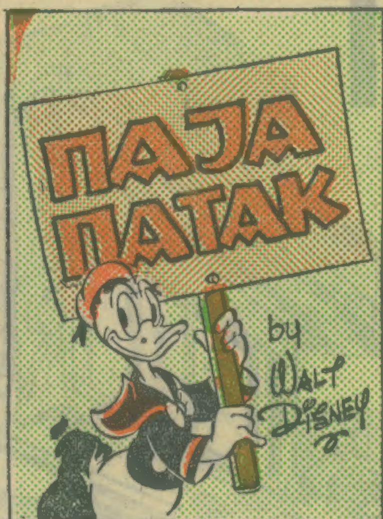
Како исправити кулу у Пизи

Судбина чувене криве куле у Пизи мучи многе поклонике старе архитектуре. Из разних крајева Италије, а и читавог света, долазе у Пизу разне комисије стручњака да предложе нове пројекте за исправљање куле.

Ево једног од њих. Стручњак за рестаурацију старих мостова Тома Кантонио сматра да се кула у Пизи, подигнута на меком терену, почела нагињати због ути-

цаја сунца и ветра. Према томе, сунце и ветар треба и да је исправе. Кантонио предлаже да се кула окрене за 180 степени и кроз...787 година она ће поново доспети у вертикалан положај.

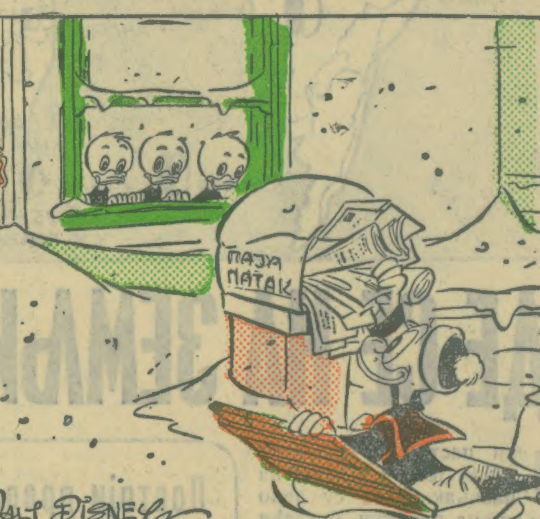

У заштиту скорпиона

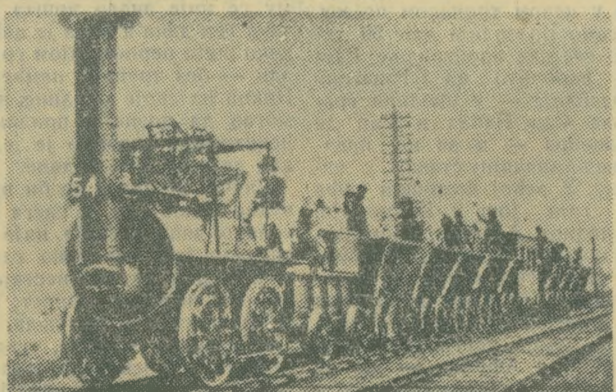
Житељи насеља Абу-Раше, које се налази недалеко од знаменитих пирамида близу града Гизеха, обратили су се месним властима са жалбом на санитарне екипе које уништавају скорпионе и отровне змије. Наиме, становници овог краја продају змије и скорпионе иностраним музејима, зоолошким вртовима, па чак и приватним лицима. Због тога санитарне експедиције подривају један од основних извора прихода насеља Абу-Раше.

Брза брзина

Пре пуних 30 година, 1931. године, неки Бразилац Феронзи, затражио је од власти грађевинску дозволу за зидање стана. И она је стигла тек недавно, а он у згради станује већ 27 година.

Прва парна локомотива

Прва железничка линија на свету, која је везивала енглеске градове Стоктон и Дарлингтон, отворена је пре 136 година, тачније речено 27. септембра 1825. године. Испред првог воза ишао је један јахач са црвеном заставом у руци и упозоравао становништво да се слања испред „чудовишта које бљује пару“, и за собом вуче 34 теретна вагона и креће се брзином од 6,5 километара на час. Џорџ Стивенсон, творац прве парне локомотиве која је вукла овај воз, није био задовољан брзином: одгурнуо је ложача у страну и преузео његову дужност да би убрзо „потерао“ воз брзином од 20 км на час.

Космодром у Бајконуру

Пре извесног времена совјетски научници су први пут открили географски положај једног свог космичког узлетишта. Саопштење је учињено за време једног састанка Међународне федерације за аеронаутику. Наиме, први космонаут Гагарин је узлетео са рампе за одбацивање космичких бродова код Бајконура, отприлике 300 километара источно од северне обале Аралског мора. Космодром је саграђен у пустињској области и веома тешко му се прилази. Област је покривена песком и све реке пониру. Није искључено да је Бајконурски космодром први који је начињен у Совјетском Савезу. Године 1951. тај град био је крајња станица на железничкој прузи из Караганда. Цени се да одстојање између Бајконура и Москве износи 1.800 километара у правој линији.

Поштар храни фазане

Дужност сеоских поштара у Сједињеним Америчким Државама не ограничава се само на достављање поштанских пошиљки. Минис-

тарство пољопривреде често им ставља у задатак да воде рачуна о стању пољопривредних усева и да о томе подносе извештаје.

Неким поштарима је и дужност да врше пописивање фазана, а за време зиме, кад птице тешко долазе до хране, да их прехрањују.

ТАЈНА ВАСИОНСКОГ БРОДА

На земљу се вратио, али без посаде, васионски брод који је годину дана раније био нестао у васиони

Вест о повратку брода са Венере стигла је у Центар за васионска истраживања негде око девет часова пре подне. Становници места Хилтаун приметили су у току ноћи како је изнад њихових глава великом брзином пролетело неко чудно тело које је одавало зеленкасту светлост. Ускоро после тога чули су из тог правца потмулу експлозију.

Дежурне полицијске и ватрогасне патроле су одмах похитале на место несреће али су тек пред зору успеле да на једном пропланку усред густе шуме пронађу чудну летилицу цилиндричног облика. За чудо није била много смрскана, осим предњег дела који се делимично зарио у земљу.

Од тренутка када је вест о овој летилици примљена па до оног када се хеликоптер са члановима центра спустио на пропланак није протекло ни пуна два сата. За то време су се нека деца, сакупљена међу огромном гомилом света, забављала гађањем оклопа машине каменчићима који су се уз туп метални одјек одбијали од њега.

Стручњаци су захтевали од војске и полиције да уклоне нежељене посматраче, а онда су три човека у нарочитим заштитним оделима пришли броду.

Нимало нису били изненађени његовом чудном линијом ни пореклом. За све њих био је то добро познати облик сопственог васионског брода „Гама Зеро" који је додуше, за јавност, још остао тајна, али о коме су сви у Центру за васионска истраживања одлично знали. Оно што их је чудило била је чињеница што су га још пре више од годину дана отписали као један од неуспелих експеримената да се стигне до Венере.

Два храбра астронаута била су тада пристала по цену живота да се на овом броду упуте ка Венери до које им никако није успевало да добаце макар теледириговани брод без посаде.

Избацивање са земље обично је било беспрекорно: ракета је узимала тачно прорачунати курс; радио-одашиљачи су јављали да лет тече нормално; брод је ишао право ка нашем свемирском суседу, и онда када би се приближио отприлике на трећину одстојања, радио-сигнали, дотле веома јаки, одједном би умукли и од васионског брода више не би било ни трага.

Све се то догодило и са „Гама Зероом" иако су овог пута у њему била два искусна астронаута који су до последњег тренутка одржавали везу са земљом и јављали да лете потпуно нормално и врше последње припреме за облетање око Венере која се, према њиховим телескопима, налазила већ сасвим близу. И таман кад је капетан Кас почео да даје податке о ономе што види на површини Венере — радио је потпуно умукао и више се није јавио.

Док су опрезно прилазили броду на малом пропланку, научници нису сумњали да је то њихов „Гама Зеро" који је пре годину дана нестао у близини неиспитане Венере. Како је било могућно да се он врати после толико времена? Где је био досад? Како се уопште спустио да земљу када није био ни предвиђен за самостално слетање, већ за увођење помоћу станица за радио-локацију. Ако је неко у њему остао жив, зашто се није јавио када је брод изашао из критичне зоне.

Све је изгледало као да је брод тек спреман за полетање или да је тек слетео. Извршен је детаљан преглед инструмената — сви су функционисали, само су све магнетофонске траке са подацима о лету биле потпуно избрисане као да је то неко намерно учинио. У остави су, на малим полицама, још стајали редови чврсто утврђених туба у којима се налазила течна храна. Чинило се да је потрошено свега онолико колико је било потребно посади за лет у једном правцу — до Венере. Све остало било је ту. Ако је посада живела дуже, шта је јела? Није нађен никакав остатак леша или било чега што би указивало на то да су ту астронаути нашли смрт. Загонетка је била потпуна.

После краћег саветовања одлучено је да се цела ствар задржи у потпуној тајности да не би стварала панику међу светом, а и зато што је научницима било незгодно да признају истину — потпуну немогућност да ма шта објасне. Војска је огромним камионима одвукла васионски брод до једне оближње базе у којој су га механичари раставили у делове покушавајући да одгонетну тајну.

После свега нешто више од недељу дана широм земље су се почели дешавати необјашњиви случајеви: из једног приморског летовалишта нестао је једне вечери чувени професор биологије који је ту летовао са ћерком. О њему се није знало ништа читава три дана а онда је нађен како шета периферијом града али — без трунке памћења. Никог из своје околине није могао да позна а приликом испитивања говорио је једва као дете од 3—4 године.

Случај можда и не би привукао пажњу да се свега неколико дана касније није одиграло још неколико сличних. Сваког пута је нестајала по нека позната личност: неки финансијски стручњак, једна филмска глумица, чувени генерал и војсковођа, директор највеће аеронаутичке фирме, познати филозоф и други.

Полиција је све њих убрзо после нестанка налазила, али нико од њих није умео да објасни ни где је био ни шта се са њим догодило, а од њихове интелигенције и онога што су некада знали није остало ништа. Овакав тотални губитак памћења био је нечувен и психијатри су се нашли пред непремостивим зидом.

Једно је само падало у очи: људи из близине места где су се десили нестанци увек су изјављивали да су непосредно пре тога видели два млада човека које ни пре ни после тога нико више није видео нити знао одакле су дошли и где су отишли.

У прво време нико није обраћао пажњу на то а онда, пошто су учестале те тврдње, шефови појединих истражних служби су се заинтересовали за њихов опис. Он је свуда био исти: средњег раста, добро грађени, кратко потшишане косе, гипког хода. Полицијске станице су упозорене да обрате пажњу на људе сличног изгледа.

Тачно 72 дана од вечери кад се „Гама Зеро" вратио на Земљу у један мали локал близу ракетне базе „ц-72", ушла су два млада човека и села за бар да нешто попију. Случај је хтео да је у суседном углу седела мала група пилота међу којима се налазио и капетан Сајмс. Он је погледао двојицу дошљака и скочио изненађен. Готово је потрчао к њима:

— Кас... Бобе... зар је могућно? Па ви сте живи!

Препознао је своје другове, астронауте, за које је било јављено да су приликом лета на Венеру нестали са ракетом „Гама Зеро".

Два младића су се само брзо погледала, скочила са својих места и потрчала ка излазу. Али, пилот Сајмс није био једини који их је познао. Дежурни полицијски наредник на улазу је такође видео да их однекуд зна — зато што су одговарали опису оне тајанствене двојице који се појављују на местима где људи нестају.

Повикао је да стану али су га они грубо одгурнули и наставили да беже. Полицајац није размишљао, извадио је револвер и почео за њима да пуца. Један од младића се затетурао и после још неколико корака пао. Други се домогао једног аутомобила и пуном брзином кренуо али није добро оценио кривину и свом снагом налетео на стену. Кола су се одбила и одједном букнула у пламен. За неколико минута кола су постала само црвена буктиња којој нико није могао прићи.

Људи из локала су притрчали месту на коме је пао први младић али оно је било готово празно. Кажемо „готово", јер се тело још налазило ту али већ прозирно. Убрзо је пред очима запрепашћених посматрача потпуно нестало, остављајући за собом само неколико кутијица чудног облика као повећи транзисторски пријемници.

И овај је случај, уз велике напоре, заташкан. Али научници су сачували оне чудне кутије за које нико не зна чему служе пошто сплет као паучина финих жица од неког непознатог метала у њима, тврдоглаво одбија да буде одгонетнут. Примећено је једино да кад год планета Венера дође близу Земље кутије почињу да вибрирају.

Да ли то оне односе неким невидљивим зрацима поуке које су ова два агента са Венере, послата на Земљу заробљеним васионским бродом и у виду несталих астронаута, покупила из мозгова најистакнутијих представника наше расе? Ко зна?

ГДЕ СЕ НА ЗЕМЉИ ГАЈИ КАФА

Постоји предање о томе како су људи сазнали за кафу

Неки пастир у Етиопији терао је стадо коза на пашњак. Козе су лено ишле према планини, брстећи успут лишће и пупољке. Али, одједном се догодило нешто чудно: дотле мирне, козе су почеле да скачу и трче по пропланку. Следећег дана то се поновило, опет на истом месту. Тада је пастир тек приметио ниско дрвеће са тамно-зеленим лишћем. између кога су провиривали црвени плодови слични вишњи. Козе су брстиле лишће, и оно је код њих изазивало нарочиту веселост. Тако гласи прича.

Зрна те биљке и напитак припремљен од њих назван је кафа према етиопској провинцији Кафа. Арабљани су први почели да гаје кафу која је у XI веку доспела у Јемен, у XVI у северну Арабију, потом у Турску и у Европу. По имену јеменског пристаништа Моке, преко кога се у средњем веку обављала трговина са другим земљама, кафу су у Европи почели да називају „мока". Сада је под тим именом позната једна од најбољих врста кафе.

Треба казати да је кафа као напитак у почетку имала много противника. Још 1511. године била је забрањена муслиманима и неки од њих је не пију ни сада. Један од европских противника кафе написао је: „Балетни страсни играч, импровизатор, мађионичар, варалица, картарош као и виртуоз-музичар са својом лудачком брзином у свирању, и помодарски лекар који настоји да пре подне учини 90 посета — ето, то су људи којима је потребна кафа..." а она, наравно, није за добре и углађене људе.

Па ипак, нови напитак је брзо постао омиљен. Прва кафана на свету отворена је у Истамбулу 1551. а после 30 година у Каиру их је било преко хиљаду. Око 1600. кафу су почели да пију у Италији, после 50 година у Француској и Енглеској, а затим је она освојила и осталу Европу.

Све већа потрошња кафе довела је до уверења да се дрво кафе гаји на специјалним плантажама. Прву су подигли Холанђани на острву Јави 1690. године. Касније су се плантаже појавиле и на другим острвима Индонезије, у британским поседима у Индији и на Цејлону.

У почетку 18. века неколико струкова биљке кафе донето је на северно приморје Јужне Америке, у Гвијану, а после неког времена и у Бразилију. Природни услови у југоисточној Бразилији — топло поднебље, велика количина падавина и црвенкаста земља — били су веома погодни за успевање кафиног дрвета. Центар за производњу кафе почео је постепено да се премешта у Америку. Удео Америке у светској производњи достигао је 1850. године половину, а 1900. преко три четвртине, док сада већ иде до 80 одсто.

Плантаже кафе постоје сада у целом тропском појасу, а само Бразилија даје 50 одсто светске производње. Гаји се нарочито на југоистоку Бразилије — у околини градова Сао Паола и Рио де Жанеира — и за њу представља значајну ставку у извозу. У већој количини кафа се гаји још у Колумбији, Западној Африци, Мексику, Салвадору, Анголи, Гватемали и другим земљама. Сразмерно мало кафе производи се у њеној отаџбини — Етиопији. Азија уступа место Америци и Африци — јер су значајнији произвођачи кафе једино Индонезија и Индија.

СПОРТ ЈЕ ПУН ДРАЖИ

Вода привлачи човека као купача, спортисту или мирног посматрача. Нешто што се најмање засад упражњава у воденом спорту, а што има највише дражи, то је вожња у кајаку, који је начињен од финог дрвета, иначе је сличан ескимском чамцу. Квалитетно дрво од кога је начињен кајак, тражи брижљиву негу, а од воде и других незгода заштићено је специјалним средством. Кајак — чамац тежак је око 12 килограма. Према томе толико је лак да се може понети. Возачи кајака носе заштитни плашт који их чува од продирања воде у кајак. Улажење у лаки кајак није једноставно. Потребна је велика опрезност да се човек не би без своје воље нашао у води.

НА БРОДОВИМА ПРЕ 100 ГОДИНА

Због крила печене ћурке капетан одбија да управља бродом који, ношен таласима и ветром, данима изгубљено лута океаном

Путовање на савременим прекоокеанским бродовима је врло угодно, комфор је беспрекоран а путницима стоје на располож̌ењу разне врсте забаве и разоноде. Паробоод „Франс" који ће ускоро запловити под фоанцуском заставом, имаће 1000 кабина са ерконДишном и по луксузу и величини превазилазиће четири најлепша француска хотела.

Сасвим је друкчији био положај путника који су прелазили океан у првој половини деветнаестог века. Уместо да путују они су готово транспортовани као ствари или стока.

Енглески писац Чарлс Дикенс који је 3. јануара 1842. године полазио бродом „Британија" за Халифакс и Бостон прича како је неколико десетина путника на коленима напуштало пристаниште молећи бога и судбину да им се смилују у великој пустоловини у коју полазе. Његова постеља у кабини била је узана и тврда као хируршки сто а пећ у салону је врло ретко подлагана тако да су се путници смрзавали и у дебелим зимским капутима. А ево како је, по Дикенсовом опису, у то доба изгледао бродски ручак:

„Собарица ми је донела тањир у коме се пушио кувани кромпир и други с печеним јабукама. Од меса су биле суве свињске главе, хладна шунка, усољена говедина и неколико трунки неукусног поврћа справљеног на пари. Увече су гости имали право и на воће.

НА ОВОЈ КАРИКАТУРИ ПРЕДСТАВЉЕНИ СУ ПУТНИЦИ КОЈИ СУ СНАБДЕВЕНИ ПОЈАСИМА ЗА ПРИДРЖАВАЊЕ, ВЕРОВАЛО СЕ ДА ИМ ТО ПОМАЖЕ ДА НЕ ДОБИЈУ МОРСКУ БОЛЕСТ

Пре спавања смо играли карте али се брод толико љуљао да смо их морали држати у џеповима".

Једног дана непогода са грмљавином и кишом била је тако страшна да је једна старија путница добила фрас. Сутрадан је капетан од ње добио писмо у коме га је преклињала да на сваки димњак постави громобран.

У кабини за даме, јер су готово све кабине у то време биле скупне, један талас је поломио окна, провалио у просторију и тресно групу путница у други ћошак кабине. Тек што су се оне подигле брод се заљуљао на супротну страну и несрећне даме су поново попадале.

Непричвршћени кофери су падали на под уз неописиву буку а мушкарци и жене, парализовани од страха и мучени морском болешћу, јечали су у хору. Неки су се стално грчевито држали за делове учвршћеног намештаја или постеље. Па ипак, положај ових енглеских путника био је чак угодан према ономе што су на мору доживљавали други прекоокеански путници крајем 18. века.

ШЕТЊА БРОДОМ

Прва редовна линија између Француске и Америке уведена је 1789. године. Бродови су имали једва стотину тона, превозили су неколико десетина путника и пловили шест недеља. Американци су увели брже једрилице, клипере, тек 40 година касније.

На првим бродовима путници су делили судбину посаде. Штавише пошто је посада била неопходна броду а путници нису, морнари су чак били привилеговани. Ако би нестало воде прво се рационисало следовање путника. Храну су претежно сачињавали пасуљ, усољено месо, риба и бисквити.

На броду Аријел који је 1781. године пловио из Француске у Америку путници су једног дана сложно бацили удице у море. За њих је то представљало прво разоноду а затим — хтели су да побољшају своју мршаву исхрану. Љут што од њега нису тражили дозволу за пецање, капетан је све путнике закључао у њихове кабине.

Путници и посада су увек обедовали заједно. Једне недеље је кувар припремио за ручак укусну ћурку. Неки путник који се међу првима послужио узео је крило. Капетан је сматрао да он има права на тај фини комад па је почео путнику да прети ножем. Пошто гурман није попуштао, увређени капетан је устао од стола и одбио да управља бродом који је, ношен ветровима и морским струјама као орахова љуска, почео да лута океаном. Пошто га ни сва наговарања и мољакање путника и посаде нису поколебала, команду је преузео заменик заповедника а капетан је интерниран чим је брод стигао у Бостон.

Брод „Генералне компаније прекоокеанских бродова" 20 година касније, био је напустио Њујорк. Море је било тихо а небо свечано плаво. Све је изгледало у најбољем реду. Изненада, заповедник брода је сазвао путнике на палубу — да им саопшти нешто врло значајно. Брижни путници, страхујући од најгорег, ужурбано су припремали своје појасе за спасавање испуњене ситним комадићима плуте, и бацили очајничке погледе према далеком хоризонту. Један путник, као добро обавештен, уверавао је остале у пролазу да се ништа не брину јер појаси са својом плутом обезбеђују вишедневно пливање морем.

Заповедник брода кад се појавио — изгледао је збуњен и као да је оклевао да почне.

— Пала ми је у део непријатна дужност — рекао је — да се свима вама извиним у име компаније. Ако већина жели — вратићемо се у Њујорк!

Сви су се згледали. Нешто озбиљно је, значи, било по среди.

— Жртве смо једне тешке заборавности — наставио је капетан. — Нисмо понели једну драгоцену намирницу. На броду нема ни трунке шећера!

Уздах олакшања отео се путницима из груди и сви су се сложили да се због тога не треба враћати у Њујорк.

Путовање је настављено без шећера. Али, уместо да главни интендант брода буде постиђен због овог пропуста он је све време јео најбоља јела, понашао се осионо, имао најбољу кабину и увек место поред пећи.

Наравно, лош глас о овој бродској компанији пронео се далеко и она због тога није била дугог века.

Први брод који је прешао Атлантски океан служећи се повремено парном вучом био је амерички „Саванах". У току 1838. године британски брод „Сиријус" препловио је океан за 18 дана искључиво помоћу парног погона. У току путовања нестало је горива тако да је уместо њега отишао сав бродски намештај и инвентар. Побуна на броду је оружјем енергично ликвидирана. У то време се бродоградитељ Кунард поносио са неколико својих бродова од 2000 тона који су били дугачки 63 метра и могли да превезу 115 путника. Највећи брод тог доба од 32.500 тона био је британски Грејт Истерн који је запловио 1858. године.

WALT DISNEY НИКИ-ПАС ДИВЉИНЕ

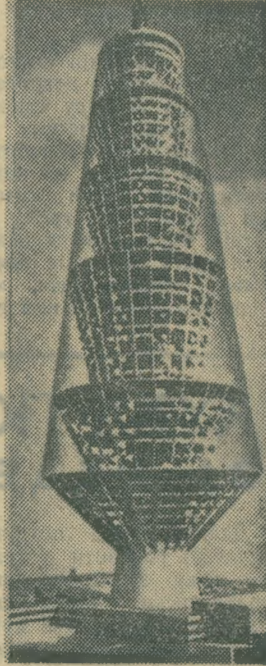

НАСТАВИЋЕ СЕ

ЕНГЛЕСКА »АЈФЕЛОВА« КУЛА

После Француске и Америке, Јапан, Западна Немачка и Енглеска улажу напоре да подигну највишу грађевину на свету. Енглеска посестрима Ајфелове куле подиже се у практичне сврхе. У њој ће се сместити стална изложба индустријске производње ове земље. Замишљена у виду „јелке", кула ће бити висока 300 метара и обложена стаклом. Главно „стабло", које је укопано у земљу, имаће при дну 33 м у пречнику и 10 м при врху.

НАШИ СУСЕДИ У ВАСИОНИ

100 милијарди планетарних система. Поруке које путују милионима година »Нико нас неће посетити, никога нећемо посетити«

Пре више од сто година бечки астроном Литров имао је план да у нарочитом геометријском поретку запали велике ватре у Сахари да би скренуо пажњу становника Марса. Његова замисао није никад остварена, а последње фотографије ове планете говоре да, изузев лишајева и алги на њој не могу да живе други организми, па би, према томе, ватра била излишна. Слично је са Месецом, Меркуром, Ураном, Јупитером, Сатурном и Нептуном. Ко жели да у васиони тражи жива бића, треба да зађе „мало даље" — на милијарде километара од наше планете.

Какви су изгледи да се тамо открију жива бића, па и људи као што смо ми?

У нашој галаксији постоји око 100 милијарди планетарних система који су слични нашем сунчаном систему. Ако у сваком систему постоји само једна планета на којој је евентуално могућ живот, значи да научници треба да испитају 100 милијарди оваквих планета. Иако је претпоставка оптимистичка, научници нам кажу да има врло мало планета чија температура, атмосфера и величина одговарају потребама живих бића. На пример, ако су њихова сунца сувише мала или сувише удаљена, она нису у стању да омогуће живот. Ако су им сунца сувише топла или велика, она убијају живот. Зато пре испитивања могућности живота на другим планетама потребно је прво пописати и класификовати оне на којима је то бар теоретски могућно.

Пошто се изврши класификација „животворних" небеских тела, поставља се питање, како ће наше поруке стићи до њих, или њихове до нас? Ако је на некој живот настао тек пре неколико столећа, јасно је да тамо нема науке. Супротно томе, ако је живот тамо стар неколико милијарди година, жива бића су већ могла да створе науку, технику, да произведу нуклеарне снаге и можда цео живот униште. Значи, ако су жива бића негде уопште настала потребно је да до данас, кад посматрамо њихову планету, нису учинила неку од судбоносних грешака у руковању научним достигнућима.

Да све то докучимо, чиме се служимо? Посматрамо и слушамо небеска тела помоћу врло осетљивих телескопа и антена. Засад изгледа да ће радио-астрономи бити први који ће открити бића слична нама, ако њих уопште има у васиони. Али, радио-астрономија је стара свега 30 година. Смемо ли замислити како су неки људи тамо у космосу чекали да ми пронађемо ову науку да би нам слали радио-знаке? Можда су они то узалуд покушавали вековима и вековима па сада, разочарани нашим ћутањем, мисле да је Земља без живота и врше испитивања у другом правцу! Атомиста Ире, добитник Нобелове награде, каже:

„Могућно је да су нам жива бића са других планета слала поруке 10 или 100 милиона година. Била би заиста врло необична подударност да се развитак двеју интелигентних врста догађа истовремено на двема планетама удаљеним милијардама километара. Кад кажемо подударност, не мислимо да се данас развијају подударно. Јер, порука која би овог тренутка стигла, можда је послата пре 1000 или пре милион година, али јој је толико требало да превали раздаљину до Земље. Једна порука са Земље путује четири године до најближе галаксије, а шта да се каже о путовању до најудаљенијих?"

Многи научници сматрају да никакав космички брод не може да стигне са друге планете. Један од њих, Едвард Персел, такође добитник Нобелове награде, каже о томе следеће:

„Космички брод са планете најближе галаксије, да би стигао до Земље и вратио се у полазну базу у току просечног човечијег живота морао би да јури брзином од 297.000 км у секунду, што значи милијарду и 80 милиона на сат." Научник Персел доноси следећи закључак: „Нити ћемо ми путовати некоме у посету, нити ће нам друга бића доћи". По њему, ми смо „осуђени" само на упућивање и примање радио-знакова. Персел каже да бисмо помоћу јачих радио-антена но што их имамо, могли да ступимо у везу са око 2000 планета на којима је живот могућан и које су удаљене око 500 светлосних година, али човек који пошаље вест са Земље добиће на њу одговор тек више деценија после своје смрти.

Ако се пак једног дана догоди да нам поред свакојаких радио-сигнала из космоса стигне нека „мислена" порука, како ћемо знати шта она значи? Ако стигне, стићи ће у „цак-цак" облику, као тушта и тма других које немају везе с мисленим бићима. Међутим, ако се ти знаци понављају у виду правилних размака, то може значити да негде у космосу постоји математичка наука. Другим речима, тамо би требало да постоји висок ниво интелигентних бића бар 5.000 година.

Пођимо још даље у нашем маштању. Ако су наши „суседи" пронашли радио-уређаје док је код нас трајало још камено доба, какав ли су цивилизацијски напредак остварили у току следећих векова?

Могућно је да нисмо сами у огромној васиони. Једног дана, кад се сакупе нова искуства, можда ћемо открити суседе који су од нас далеко савршенији. Али сумњати у успех науке било би супротно човековој природи која је баш због своје безграничне вере у будућност постигла савремене тековине.

КУЋА ПОДИГНУТА ЗА НЕДЕЉУ ДАНА

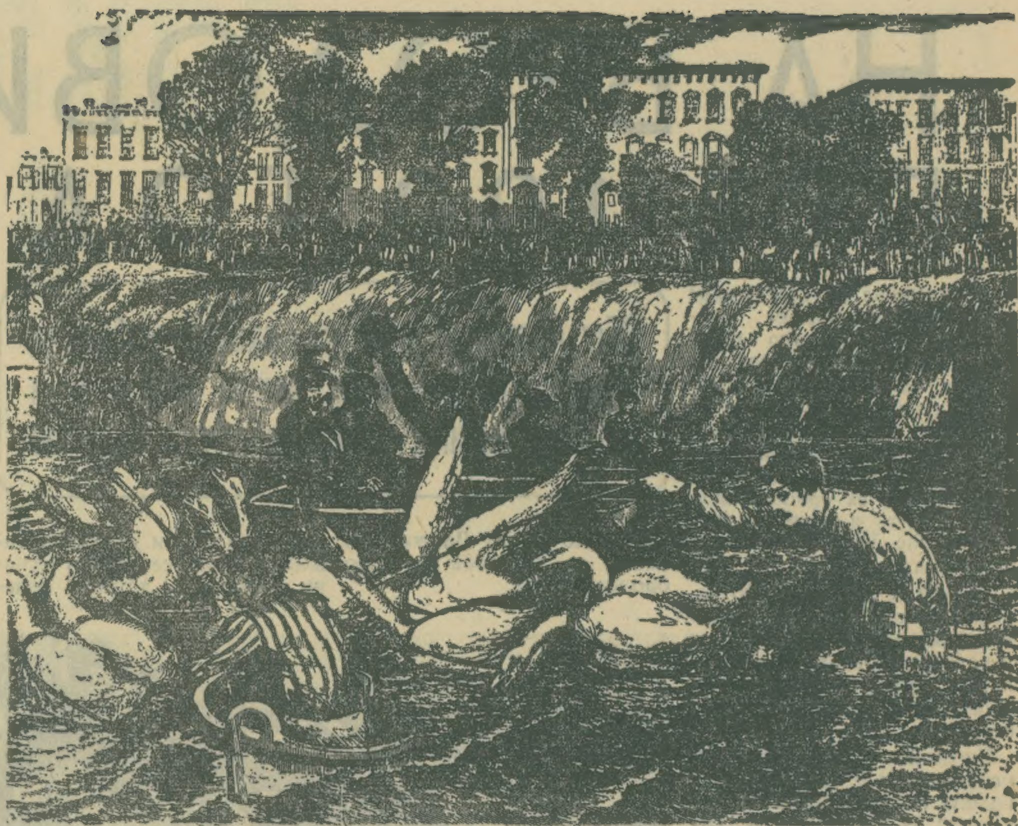
Данас је већ потпуно могућно говорити о томе — кажу западнонемачки грађевински стручњаци, да се грађење једне куће заврши за свега недељу дана.

У Келну је једно велико грађевинско предузеће почело да продаје као и сваку другу робу: већ готове зидове, подове, таванице и комплетне кровове које треба само склопити. По себи се разуме да су ту и прозори и врата.

Предузеће је израдило један стандардни тип комплетне куће за становање, која, завршена, заузима површину од око 75 м², уз одговарајућу висину. Кућа има предсобље, две собе, кухињу, купатило и једну повећу оставу.

Материјал од кога се производе делови специјалне је врсте: веома дуготрајан, не подлеже влази, за време великих врућина чува хладовину а зими се брзо загрева и лако не испушта топлоту. Поред овога зидови су од материјала који је одличан изолатор звукова и зато погоднији од обичних зидова по новим кућама који су веома лоши изолатори па се кроз њих све чује.

Утакмица чамаца у једном заливу Вашингтона

НЕОБИЧНИ СПОРТОВИ У АМЕРИЦИ ПРОШЛОГ ВЕКА

Трка чамаца које вуку гуске. Саонице — »Ђаволска колица«. »Једрење« на пругама

У прошлом веку су постојали у Америци неки спортови о којима је цео свет са чуђењем говорио. Око 1860. године тамо се појавио нови спорт: такмичење чамаца које су вукле гуске. Највећу сензацију изазвала је трка одржана 23. септембра 1869. године у једном заливу код Вашингтона. „Чамци" су се састојали од једне даске на коју је причвршћен чабар а у њему седео управљач. Такав један чамац вукло је шест гусака, упрегнутих између две руде, што им се очигледно никако није свиђало јер су покушавале да се отргну уз гласно гакање и лепршање крилима. Чамци су „брзо" јурили, само — сваки у другом правцу. На обали су стајале хиљаде гледалаца који су се понашали исто као и данашњи навијачи на спортским игралиштима. Неки чамци су се превртали и стварали гужву а неки су ипак — стизали на циљ.

Једрење на шинама Унион пацифик железнице

Врло омиљена била је једно време забава „једрења" по равничарским пругама Запада. Мала кола са једрима позајмљивана су од инспектората пруге, а вожена су по шинама Унион пацифик железнице. Јак ветар омогућавао је брзину од 8 и више километара на сат. Скупне вожње на колима са једрима приређиване су још 50 година раније. Железничке шине као спортски терени имале су тада за неке људе необично привлачну моћ.

Време врло смелих спортских подухвата почело је 1869. године отварањем зупчасте железнице на Маунт Вашингтону, највишем брду Уајт Маунтенса у Њу-Хемпширу. У почетку је за железничке намештенике представљало забаву да јуре низ стрмину на некој врсти саоница које су сами правили. Али ова, по живот опасна разонода, раширила се и стицала све више одважних љубитеља па и жена које су из амбиције сваку миљу до долине превањивале за један минут. Саонице су назване „ђаволска колица", а када се на почетку нашег века десило неколико смртних случајева овај спорт је забрањен.

Године 1871. један амерички месечни часопис је писао: „На нашим железницама возе се гомиле убица". У оно време неки људи су сматрали као нарочити спорт да убију што више бизона који су се у огромним стадима кретали по степама Северне Америке. Приређивана су наградна такмичења у гађању а уз пругу су се гомилали лешеви снажних бизона. Страст за убијањем и хвалисањем је тријумфовала.

„Ђаволска колица" на Маунт-Вашингтону

КОЊИ НА КАТЕДРАЛИ СВЕТОГ МАРКА ИМАЈУ »РАК«

Позната венецијанска катедрала Св. Марка, један од највеличанственијих архитектонских споменика на свету, тешко је болесна. Наиме, четири позлаћена коња на њеном улазу који гледају према тргу, добили су „рак". Пошто су већ столећима изложени најразличитијим временским променама, коњи су оксидирали тако да су пуни рупица, па чак и већих удубљења. Као што је познато, Млечићи су ове коње донели из Цариграда пре 1200. године. Тада су они били у добром стању. Године 1807. Наполеон је наредио да се скину са својих постоља и пренесу у Париз да би њима украсио своју резиденцију у Тиљеријама. После Наполеоновог пораза код Ватерлоа, коње су вратили у Венецију. Већ тада они су показивали прве симптоме „рака" и од тада се њихово стање све више погоршава да би последњих година постало забрињавајуће.

ШЕТЊА КРОЗ ЈУГОСЛАВИЈУ

Многа места носе необична имена — помало чудна, понека смешна

Чини нам се да познајемо доста места у нашој држави. У некима смо били, о некима само чули или их знамо са географских карата. Али то је још сасвим мало јер њих има око 30.000, и то само великих и већих градова, вароши, села, бања — а било би их још више када би се ту уврстили и сви засеоци и насеља.

Нека њихова имена нам изгледају обична јер смо на њих навикли, а нека су чудна, нека чак и смешна. Али сва су настала у народу и изражавају његово схватање.

Широм Југославије има: Горица, Брда, Бистрица, Гајева, Дубрава, Брегова, Бања, Долова, Кула, Липа, Лугова и Лука, Пољана, Јабланица, Села и Сеоца, Вашори и Брда, Дворова и Брестова и разних великих и малих, горњих и доњих брда, језера, река, итд.

Али није обично када се чује да се место у општини Прокупље зове Балчак, или у срезу Вараждин Апатија. А да се Опатија назали у срезу Сисак, да је Арбанија крај Трогира, да су Арнаути залутали до Зенице, а Алекса Шантић до Сомбора, док је Хомер стигао у општину Делнице. Да су Ћурке близу Улциња, Ћукови код Бихаћа, а Немци у Новој Горици, Варна је код Шапца а Солун код Тузле. Невада је у општини Куршумлија, Рим код Пуле, док је Грк дошао већ до Босанског Брода, а Гркиња заостала до Ниша.

Ако некад видите написано Хрушевац немојте помислити да је грешка, јер поред Крушевца постоји то место у Словенији, а Спанчево је у срезу Штип.

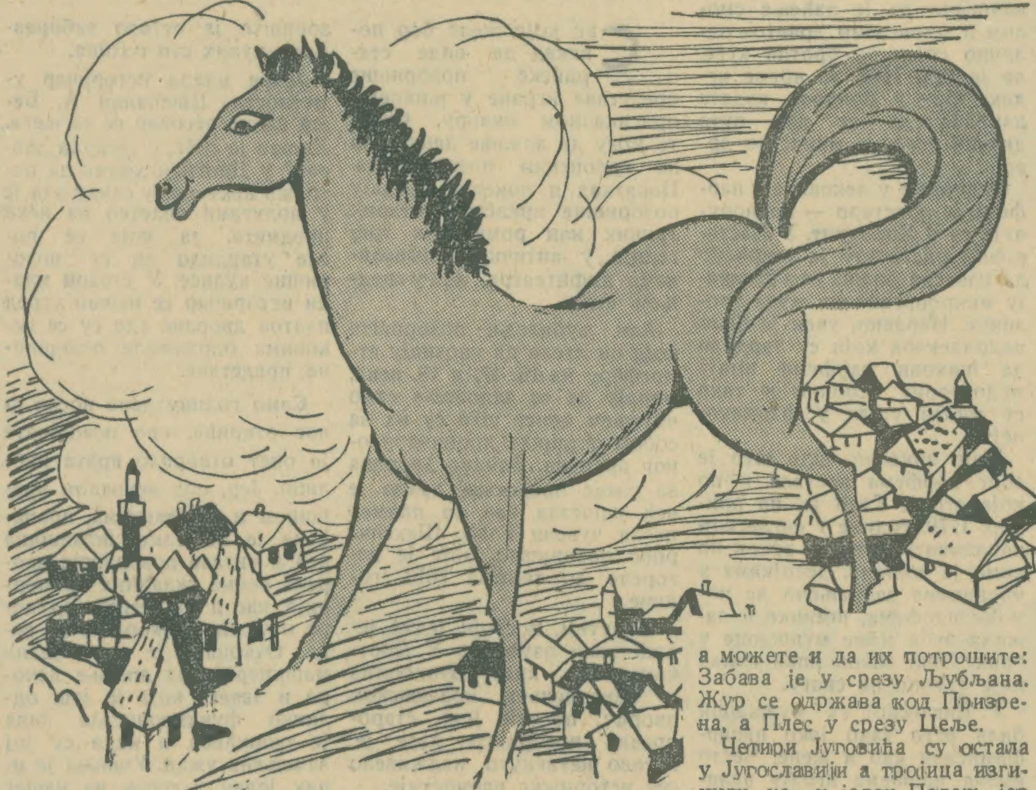
Прижељкујете можда нов стан? Бирајте: Зграде су код Бара, Кућа је код Загреба, Кућице крај Сарајева, а Стан можете добити код Новог Места, ако се у њега већ нису уселили Станари из Добоја пошто су Станове у својој општини већ попунили.

У случају да вам се не пију Воде у општини Чараб у срезу Ријека, или Водице из Фоче можете да бирате Вина: из Књажевца, Вучја или Вргорца или Вино из Гросупља, можда Винце из Орашца, а и Шљивовица из Чајетине или Вучитрна стоји вам на расположењу.

Два Војника: из Цеља и Куманова, и Војници из Бабушнице нашли су се уз Војску код Свилајнца, а Страже и Стрелци иду до Птуја.

Трбоње су у срезу Марибор, Трбук је код Добоја, Трбушац крај Шапца, а Трбушче има Фоча.

Један Белај је у општини Дуга Реса а други у срезу Пула, Маште је пун Ивангград, Чари воли Бујановац, од Миља се растапа Чајниче, а Мир влада у срезу Вареш, док је Тишина у Мурској Соботи, Босанском Шамцу и Зеници. Парада је стално у општини Куршумлија, Радовљица је понижена од Презрења, али

Пркос пркоси Копривници и Задру, а Секирача урнише Куршумлију, Сузе се просипају у срезу Осијек а Збиље владају код Медвода и Високог, док Разбор царује код Цеља.

Код Титограда ћете наћи Црнце, а по једног код Ливна и Зенице. Близанци су се родили код Сарајева и Кратова, а један Близнак у срезу Пожаревац.

Изаберите које инструменте волите: можда Бубањ из општине Ровињ или Ниш, или Трубину из Бијелог Поља? Али: Стоп! — кажу из општине Рогатица, бирајте онда нешто друго. Ако волите Механе наћи ћете их код Куршумлије, а ако се определите за Теферич — прошетајте до Крагујевца. У сваком случају седите прво за једну од Трпеза: у Витини или Куршумлији, наслоните се на Лакат код Невесиња и поручите у Чанак из Титове Коренице: Пире из општине Маглај, можда Медовину из Ивањице, Кртину из Новог Места или Попару из Ваљева. Ако волите воће онда: Јабуку из Панчева, Лубенице са Цреса, Јагоде са Космета а за Орах из Рудог спремите Кутњак из Копривнице.

У случају да сте пошли у посету Јелићима у срезу Јајце не заборавите да Јелићка живи засебно — код Приједора, као и њена пријатељица Марићка, док су Марићи код Лабина. Можда вам је Ракинац ближи — у срезу Смедерево а Ракиница у општини Орлане (АКМО). Варате се ако мислите да Сарајлије живе у Сарајеву — они су у општини Дувно, а Самци су се усамили код Доње Стубице.

Можда не знате да је Рат у срезу Зеница, а Преврат код Цеља. Пролом код Куршумлије и Провалија у Шавнику. Пожар је код Делница и Данилов Града, а Понор у Пироту и Ивангправу, док је Куга код Тузле а Олује и Бијелом Пољу.

Да ли сте видели Коња са три Копита? Једно је изгубио јер је протегао од Литије једним до Вишеграда, другим до Цетиња а трећим до Даниловграда.

Прошетајте мало Ножицама из Домжала ако немате Жуљ, Друмом код Имотског или Лаћом до Медвода и Лаћицом до Зенице, па онда Надоле код Птуја — до Наноса у Ајдовшчини. Пређите место Сену крај Кучева па ћете стићи до Светиње код Славонске Пожеге. Улице крај Цетиња довешће вас до Варошлука или можда Софтовића и Смољице, а можда желите до Тупана или Сомине код Никшића или Надрљана код Кањиже.

Ако вам затреба Сидол купите га код Камника, Прстен у Титовом Велесу, Чалму код Сремске Митровице, Шибице у Запрешићу, Шило на Крку, Жице у Словенији.

Калас код Горажда као да је родно место Марије Калас, Удовице из Смедерева живе у Плачу код Марибора а Свињарица код Лебана. Смрдуша и Смрдић боље да вам не кажемо где су. Ћели код Приједора неће бити потребан Чешаљ из Вишеграда.

Покупите Дукат из Врања, Сребрњак код Сомбора, Златник у Вишеграду и чувајте их у Џепу код Владичиног Хана, а можете и да их потрошите: Забава је у срезу Љубљана. Жур се одржава код Призрена, а Плес у срезу Целје.

Четири Југовића су остала у Југославији а тројица изгинули, као и један Падеж, јер их је остало свега шест, али се зато међу седам сплитских Каштела умешао и осми из Пуле.

Да ли и сада остајете у уверењу да познајете доста места у нашој Југославији — а провели смо вас тек само кроз нека?

ВАЗДУШНИ СКУТЕР

Овај скутер узлеће у небо и има одлике авиона и хеликоптера. Тежак је 140 килограма а елиса се склапа тако да може да уђе у сваку мало вишу гаражу.

„Небески скутер", како је назван, лети до 4.000 метара а рејон дејства износи 400 км. Највећа брзина му је 140 км на час. Њиме се лако управља, и у случају квара мотора вијак служи да се апарат лагано спусти на земљу. Ово превозно средство не узлеће сасвим усправно, али ни простор за узлетање није велики: свега неколико десетина метара.

УМЕТЕ ЛИ ДА ПРИЧАТЕ ВИЦЕВЕ

Обично се мисли да за причање вицева треба имати дара, ништа мање него колико је потребно и за писање песама. Зато се многи не усуђују да понове шалу коју су чули док други, који не пате од стидљивости, убише се причајући вицеве на које се нико не смеје. Како објаснити што има таквих људи? Објашњење лежи у томе што не знају четири проста правила за успех у овој вештини.

Прво правило гласи: најпре се преслишајте шта желите да кажете и испричајте то течно. Чим публика осети да је у питању анегдота, она се спреми као нека обарача. Слушалац нестрпљиво чека крај и ако ви замуцкујете, ако се колебате, опруга попусти пре времена тако да ефекат сасвим природно изостане.

Друго правило гласи: нађите праве речи које ће слушаочеву мисао да скрену с пута којим мисли да ће ићи. Узмимо на пример речи једног председника републике који је пропао при поновном кандидовању. Када је изишао пред новинаре, који су мислили да ће његов говор бити дуг и патетичан, он је озбиљним гласом рекао:

— На мом путу за председничку палату имао сам срећу која није задесила ни једног државног службеника — пружено ми је решење о трогодишњем одмору.

Треће правило: прича, у главном, треба да је кратка. Узмимо као пример шалу која се састоји само од питања и одговора:

— Данас је двадесет пета годишњица нашег венчања. Шта мислиш да закољем гуску?

— Зашто? Та јадна животиња није за то ништа крива.

Четврто правило: анегдота мора да буде у вези са разговором који је у току.

Ако је реч о фудбалу, свакако не можете да причате виц о ловцу. Али са мало вештине ви можете од фудбала да пређете на ловство јер је и то спорт, па ћете тако, створити могућност и за своју шаљиву причу.

На крају, да вам кажемо једно правило које не спада у ред горњих, али је та која корисно: ако ваши вицеви никога не засмејавају, не причајте их даље и од срца се смејте анегдотама, које други причају. Јер ако сви нисмо добри приповедачи, можемо бити добри слушаоци. Далеко је пријатније провести у друштву неколико сати и смејати се туђим причама, него ли испричати више неуспелих анегдота и остатак времена провести гледајући на сат и чекајући време за полазак.

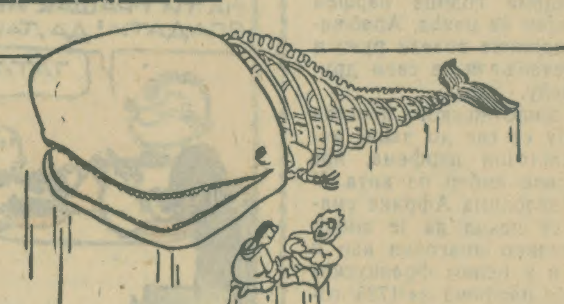
МАЛО СМЕХА

— ДА ЛИ САМ МОГЛА ДА ПРЕТПОСТАВИМ ДА ТИ НЕ РАЗЛИКУЈЕШ ПРЕПЕЛИЦУ ОД ГАВРАНА?

— САМО СТОЈ МИРНО, МОЖДА ТЕ УОПШТЕ НИЈЕ ПРИМЕТИЛА.

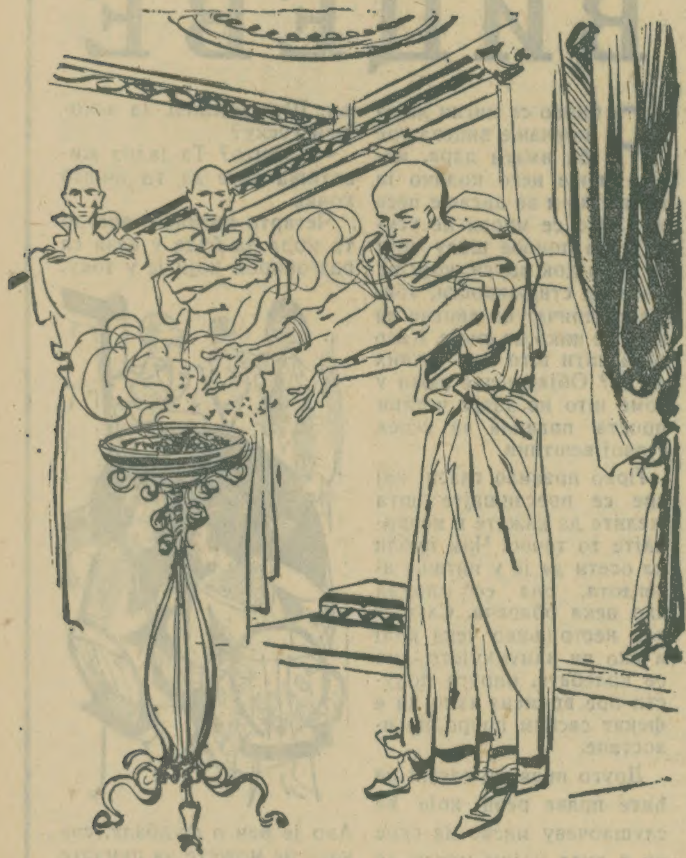

— НАЗАД ЈЕДАН ПОШТЕН РУЧАК.

— РЕКАО САМ ЈА ТЕБИ ДА НАМ ОНА НЕЋЕ ВЕРОВАТИ ДА СМО СВЕ ОВО УЛОВИЛИ.

ИЗ ИСТОРИЈЕ МИРИСА

Богатим Римљанкама помагали су при тоалети робови звани »космете«, отуда реч козметика

Реч парфем потиче од латинског израза „per fumum“ (кроз дим). Тамјан је употребљаван још у праисторијским верским обредима. Спаљивано је дрво кедра, кипариса, ароматичне смоле и слично. Чак и жртвене животиње мазане су мирисним есенцијама. Свештеници су чували мирисава уља у скупоценим посудама. У Тутанкамоновом гробу нађене су помаде за које је анализом утврђено да садрже индијски балзам.

Хиљадама година парфем је добијан из цвећа. Арабљани су највише волели ружу и претпостављали је свем другом цвећу.

Из животињског царства добијају се све до данас важни састојци парфема, пре свега сиви амбер од кита. У неким деловима Африке сматрало се некад да је амбер исто толико драгоцен као и злато, а у једној француској историји парфема из 1725. године тврди се да је то најскупља роба у Француској. Стручњаци сматрају да за справљање парфема амберу нема замене, али је довољна и минимална количина.

Готово исто толико стар као амбер је и други саставни део парфема животињског порекла — од мошуса. Кажу да су животиње са Тибета за ту сврху најбоље. И цибет, супстанца из жлезда афричке и источноазијске цибетке, употребљава се за справљање многих мириса. У сировом стању цибет врло рђаво мирише, а разређен има сасвим пријатан мирис. У Енглеској је познат већ пола века. У 17. и 18. веку употребљаван је „денди“ цибет као бурмут. Ако сви ови извори откажу, ту је још дабар који подмирује потребе за производњу парфема.

Грци су имали мирисе специјално за одело, јело и пиће и приписивали су им лековито дејство. Реч козметика је грчког порекла. У Риму је „космета“, роб, помагао својој господарици при тоалети. Римљани, а касније крсташи пренели су са истока парфеме у Европу.

У Енглеској је још у средњем веку лавендла била врло омиљена. Једна игуманија је у 12. веку тврдила како ова биљка добро утиче на здравље. Касније је међутим црква иступила против парфимисања жена али су ипак. баш монаси били први који су, због свог познавања ботанике, производили мирисе. Године 1508. основали су доминиканци лабораторију за производњу парфема у манастиру Санта Марија Новела у Фиренци.

Рођак чувеног Самуела Пеписа слао му је из Италије флаше са фирентинским парфемом „Франђипан“. Мирис је начинио један римски племић који му је дао своје име, а Меркуцио Франђипани, унук проналазачев, растворио га је у винској киселини и добио нову врсту. Један од Франђипана увео је почетком 16. века у моду парфимисане рукавице.

Заједно са појавом парфимисаних рукавица постали су рукавичари и парфимери еснафлије. Хенрик IV подарио им је 1426. нарочити грб, а Елизабета I је носила парфимисане рукавице.

У једној библиотеци у Оксфорду налази се једна књига послата из Монте Касина, пре више од 400 година а још и данас, како се прича, „мирише на руже“. У музеју у Оксфорду може да се прочита рецепт за омиљени парфем Хенрика VIII. Луј XIV је имао личног парфимера, чувеног Марцијала, кога помиње и Молијер. Дибари је добијала рецепте за парфеме од Каљостра. Хронике казују да је Наполеон трошио 60 флаша колоњске воде сваког месеца.

У средњем веку чврсто се веровало да је кађење смолом и мирисавим дрветом одлично средство против куге, па је још 1665. за време велике куге у Лондону, издата наредба да се два пута дневно спаљује мирисаво дрво.

Веровање у лековитост парфема је прастаро — препоручује га и Хипократ. У Пастеровом институту је утврђено да извесна биљна уља разарају микроорганизме жуте грознице. Наравно, увек је било надрилекара који су тврдили да њихови парфеми имају чудотворне особине и тако су многи ушли у фармакопеју.

Није никакво чудо што је због парфема настала и по која згода. Тако је, на пример, 1770. године у енглеском парламенту донесен закон, по коме је женама, девојкама и удовицама забрањено да помоћу парфема, шминке и лажних зуба маме мушкарце у брак. Овај закон ипак никад није ступио на снагу.

У Енглеској су мушкарци били исто тако јако напарфимисани као и жене. Често имена парфема играју велику улогу. Када се Италијан Фарина почетком 18. века преселио у Келн и тамо почео да производи своју „келнску воду“ за њу се појавило мало интересената у Француској и Енглеској. Тек када ју је назвао „О д колоњ“ продаја је била осигурана.

У стародревном позоришту крај Штокхолма, у декору из 18. века, и данас се дају позоришне представе. Седишта су камене клупе у виду степеница

ПОЗОРИШТЕ У УСНУЛОМ ДВОРЦУ

Сви који желе бар понекад да виде старинске позоришне представе игране у њиховом оригиналном оквиру, ретко то могу да доживе данас бар на европским позорницама. Покаткад и понегде се дају позоришне представе старих грчких или романских трагедија у античким развалинама амфитеатра, као у средњем веку.

Али љубитељи позоришта који би хтели да упознају атмосферу из 16. 17. и 18. века, морају да се задовоље само читањем описа што су их за собом оставили хроничари оног времена. Већина дворана за такве представе давно је већ ишчезла као на пример негда чувени Глоб, Шекспирово позориште, које је изгорело до темеља 1613. године.

Међутим, постоји један јединствени изузетак. У Дротнингхолму, крај Штокхолма у некадашњем краљевском дворцу постоји још стародревно позориште које је, готово нетакнуто, надживело све историјске перипетије.

Започето још много раније али завршено потпуно у почетку 1766. године, напуштено је негде у 18. веку и осим неколико представа одржаних у 1850. години, ово позориште је остало заборављено пуних сто година.

Један млади историчар уметности, Швеђанин А. Бејер заинтересовао се за њега. Дошао је 1921. у „уснули дворац“ у Дротнингхолму да потражи неку стару слику али је у полутами налетео на неке предмете, за које се после утврдило да су позоришне кулисе. У ствари млади историчар се нашао усред платоа дворане где су се вековима одржавале позоришне представе.

Само годину дана после овог открића, ово позориште је опет отворило врата публици. Јер, под вековном прашином и рушевинама, пронађена је не само позорница већ и читава позоришна дворана веома складних пропорција, као и тридесетак одлично очуваних декора из 18. века. Откопана је ту и једна машинерија за дизање декора и завесе која је још одлично функционисала када је очишћена и када су јој замењена ужад. Учињен је ипак један уступак из нашег времена — уведено је електрично осветљење, док је све друго остало по старом.

И данас ово позориште даје лети редовне представе, као и у 18. веку. Репертоар испуњавају драме и древни музички комади, углавном шведске пасторале, као и Молијерове комедије.

Позориште и сада, као и пре, може да прими 350 гледалаца.

Занимљиво је поменути да су и овог лета после представа гледаоци могли да разгледају богати и доиста изванредно редак позоришни музеј пун старих декора, слика и најразличитијих костима и реквизита.

ИРЦИ СЕ НАЈБОЉЕ ХРАНЕ

Многи ће се изненадити кад чују да се Ирци најбоље хране на свету. Ту чињеницу они неће моћи да оспоре јер је њу установила комисија за изучавање исхране Уједињених нација. У просечној исхрани ирског народа налази се 3.500 калорија дневно по становнику.

У економски развијеним земљама на исхрану се троши просечно четвртина прихода, док у неразвијеним земљама иде читава половина па и већи део прихода.

ПОПАЈ

ЈЕДНА БИОГРАФИЈА

ФРЕДЕРИК ДЕЛИУС

Трговина вуном није га занимала, гајење поморанџи још мање. Напустио је послове и родитеље да би постао славан музичар

Желео бих да тај дечак већ једном престане да свира на виолини, — увек би рекао Јулиус Делиус када би се из канцеларије вратио својој кући.

— Покушао сам да га заинтересујем да послује са вуном, али он уопште нема смисла за послове, — одговорио је његов наставник који га је упућивао у тајне трговине.

Јулиус Делиус, натурализовани Енглез, холандско-немачког порекла, добро је разрадио посао око увоза вуне и, разумљиво, он је желео да његова фирма буде допуњена: уместо „Делиус" да буде „Делиус и син".

Дечак, Фредерик, рођен је 1862. године. Волео је музику још од раног детињства. Веома је рано почео да свира на клавиру. Често су га звали да сиђе да свира гостима. У то време он је обично имао сомотско оделце.

Једном приликом Фредерик је рекао да му је једна од најупечатљивијих успомена један Шопенов валцер који је слушао када му је било десет година.

— Дотле сам слушао само Хајдна, Моцарта и Бетовена, али, чини ми се када сам чуо Шопена, као да се тада преда мном отворио читав један нови свет. Сећам се још и тога пошто сам валцер чуо два пута, да сам могао напамет да га поновим, — говорио је он доцније.

Дом његових родитеља често су посећивали уметници. Музичари који су свирали у Бредфорду, једном индустријском месту у Јоркширу, обично би свратили код породице Делиус. Било је често импровизованих концерата. Фредерикови родитељи радо су слушали код своје куће концерте, јер су волели музику. Али музику као каријеру за њиховог сина — то никако! Била је то велика борба.

Када је Фредерик навршио двадесет година, родитељи су га послали у Америку да им води плантажу поморанџи у близини места Џексонвил, у држави Флорида. Отац је сматрао да ће тамо његов син заборавити на музику.

Када је Фредерик стигао на плантажу, још увек помало збуњен због препирки око његове каријере, једва је био у стању да схвати да је могућан такав мир какав је владао на плантажи.

Његова кућа гледала је на реку. Увече је обично седео на трему и гледао како Црнци лове рибу при светлости буктиња. Вода као да је била црна. Окружавала ју је бујна вегетација. И то још није било све. Много га је узбуђивао смисао за музику код Црнаца, који су и за време рада певали. Његове уши биле су навикнуте на један сасвим други ритам, на одсечну жестину у енглеским песмама. Овде је слушао песме чији се ток некако лењо и расклиматано дизао и спуштао, па ипак је у томе било пуно дубоких осећања, а то га је увек узбуђивало.

Доцније је Делиус писао:

„Они су показивали прави и величанствени смисао за музику и хармонију, а при том су мелодију третирали инстиктивно. Слушајући њихово певање у овој романтичној средини пробудили су се у мени нагон и жеља да и ја нађем израз у музици."

Његови родитељи, који су га послали у Флориду да би заборавио на музику, нису очекивали да ће ефекат бити супротан. Фредерик је тамо коначно одлучио да му музика постане животни позив — смисао живота.

Међутим, био му је потребан клавир, а клавира у близини није било. Зато је био принуђен да често путује једним малим парним бродом до Џексонвила, удаљеног око 48 километара. У једној музичкој радњи почео је да проба клавире. Томас Ворд, који је свирао на оргуљама у Њујорку, а који се налазио у Џексонвилу због слабог здравља, баш је у том тренутку пролазио поред радње. Њему, наравно, није промакло свирање. И не само да му није промакло, већ га је запрепастило, јер он никад дотле није чуо тако дивну музику из те радње. Зато је одмах ушао у радњу. Фредерик је и даље свирао, не знајући да га један љубитељ музике слуша и диви се његовим лепим импровизацијама.

Два човека су безмало били вршњаци, Ворд који је имао солидно музичко образовање, постао је учитељ, а Делиус жељан да што пре савлада контрапункт и хармонију, постао је вредан ученик. Ворд се преселио на плантажу. Тамо су њих двојица озбиљно радили без прекида шест месеци.

Фредерик је после одлучио да школовање настави у Лајпцигу. Али, за то је био потребан новац. Да би дошао до новца, отворио је музички студио у Џексонвилу. То му није донело приходе, па се преселио у Денвил, у држави Вирџинији, где је намеравао да даје приватне часове у породицама. Давао је часове виолине и клавира и у једном женском семинару. Младе ученице скоро су се све заљубиле у високог, доброћудног младића са црном косом и кестењастим очима који је увек или свирао или компоновао.

Године 1886. свирао је на оргуљама у једној њујоршкој цркви. Ту га је пронашао отац захваљујући једној приватној детективској канцеларији. Фредерик је био сасвим заборавио да пише кући. Његове родитеље је то много забринуло. Када су га најзад пронашли, отац му је писао да ако се врати кући да ће му омогућити школовање у Лајпцигу.

У Лајпцигу је Делиус схватио колико су му били корисни часови код Ворда. Доцније је причао: „Када сам почео да одлазим на часове контрапункта и хармоније на Лајпцишком конзерваторијуму, схватио сам колико сам много научио од мог пријатеља Ворда. Тада сам схватио и његову вредност као педагога. Он ме је много чему научио, а при том је био најсимпатичнији друг. Захваљујући томе што сам тамо слушао музику и разговарао о музици и срећној околности што сам имао прилику да сретнем Едварда Грига, моје школовање у Лајпцигу имало је смисла. Што се тиче мога компоновања, часови које сам добијао од Ворда, једини су часови од којих сам имао стварне користи".

Едвард Григ, познати норвешки композитор, успео је да убеди Фредериковог оца да младог уметника финансијски обезбеди како би овај могао да ради и да престане да се брине одакле ће му доћи ручак, а одакле вечера.

Делиус се најзад сместио у околини Париза. Оженио се уметницом Хеленом Росен. Био је поносан на велики број својих дела, који је стално растао. У неким његовим делима осећа се утицај црначке музике, али највећи део не носи печат никаквог утицаја, него се у њима одржава сам Делиус.

Многи певачи кажу да су његове песме толико лепе да би их требало чешће слушати. Велики део његових радова још увек није објављен. Али, оно што је објављено, довољно је да љубитеље музике учини срећним што је млади Делиус, уместо да постане одгајивач поморанџи, постао музичар. Делиус је умро 1934. године.

ПЕТАО КАО СВЕДОК НА СУДУ

Само у једном столећу 200 суђења животињама. Четвороноге кривце облачили су пре погубљења у одела људи и жена

Необичан суд заседао је на градском тргу у Цириху 1442. године. Судије у својим тогама седеле су на подијуму испред судске зграде. Мршав, сед записничар подигао је црну палицу, знак свог звања, и мекетавим гласом повикао: „Изведите оптуженог". Оптужени није изведен, већ довучен у великом, гвожђем окованом кавезу. Био је то огроман курјак коме се имало судити што је напао и убио две девојчице.

Суђење је отворио учени јавни тужилац, а један исто толико учен адвокат бранио је оптуженог. Спор између њих вођен је мудро, с пуно цитирања закона, позивања на разне ауторитете. Чак су и сведоци испитани. Најзад је оптужени, олињале длаке, проглашен кривим и осуђен на вешала.

Суђења животињама спадају у најчудније и најфантастичније церемоније којима је средњи век толико обиловао. Што је најзанимљивије, та суђења су била веома честа: један стручњак за историју права наводи 200 суђења животињама само у једном столећу.

Занимљиво је да су све животиње, осуђене на смрт, изводили на губилиште одевене у одела људи или жена „сходно њиховом полу и узрасту".

У Севињију, у Француској, изведена је 1547. године пред суд једна крмача и њених шесторо прасади. Били су оптужени за смрт једног детета. Бранилац опптужене „породице" просуо је толико речи у свом завршном говору уложивши у њега сву своју говорничку и правничку вештину да успех није могао изостати: крмача је, додуше, осуђена на смрт, али су прасићи ослобођени са образложењем да су „веома млади и да су се само повели за рђавим примером своје мајке". Међутим, после три недеље поново су се нашли пред судом јер је њихов сопственик одбио да гарантује за њихове будуће поступке. Бојао се, каже хроничар, да и код њих раније или касније не избије „злочиначка природа њихове мајке".

Суд у Француском граду Дижону осудио је 1639. године на смрт једног коња такође оптуженог због убиства. Највећа судска инстанца за читаву Провансу изрекла је у Ексу 1694. године смртну пресуду једној кобили коју су затим живу спалили. За обе животиње суд је „утврдио" да су биле у „власти демона и да су своје злочине извршиле с предумишљајем".

Док су већим животињама судили обични световни судови, мање животиње, као што су мишеви, пацови, птице и разни инсекти, спадали су под надлежност црквених судова. Ти процеси одвијали су нешто друкчије. Црквени оци ухватили би, на пример, неколико мишева, судили им и осудили их на смрт, а затим би изрекли проклетство над читавим мишјим родом. Јер, чак ни они нису били у стању да све мишеве из своје парохије похватају и суде им због почињених недела.

Приликом суђења животињама, тужиоци и браниоци оптужених смишљали су разне правничке смицалице и зачкољице. Чувени француски правник из 16. века, Бартоломеј Шасене, дугује своју славу и углед једном вешто вођеном „животињском процесу". Године 1521. њега је, тада још младог и непознатог правника, суд одредио за званичног браниоца пацовима који су уништили читаву жетву јечма у провинцији Отен.

Пошто се пацови нису одазвали на први позив који им је суд упутио, Шасене је доказивао да они за то нису криви јер је позив прочитан само у једном граду док су тужбом обухваћени сви пацови из покрајине те према томе и сви треба да буду позвани.

Пацови се нису одазвали ни на други позив који је објављен у свим насељима покрајине. Шасене је тада изјавио да његови клијенти не смеју да напусте своја склоништа из страха од „непријатељски расположених мачака оних који су поднели тужбу". Суд је дужан да сваком оптуженом гарантује безбедност од његове куће до суднице — истицао је он. Суд је тада затражио да се подносиоци тужбе обавежу да они, њихови чланови породица и све животиње из њихових домаћинстава неће учинити никакво зло пацовима на путу од места становања до суда. Разуме се да такву обавезу нико није могао да узме на себе због чега је и процес против пацова био обустављен, а њихов бранилац Шасене стекао је славу мудрог и домишљеног правника.

У средњем веку животиње су се често појављивале на суђењима и као сведоци. Један човек, оптужен да је у својој кући убио неког путника-намерника довео је на суд као сведока своју мачку, пса и петла. Када се пред њима заклео да је невин, а животиње нису ничим показале своје неодобравање, суд га је ослободио. Наиме, сматрало се да би свевишњи у случају да се човек лажно закуне „учинио чудо и животињама подарио моћ говора пре него што би дозволио да један убица избегне правди и заслуженој казни".

Никад није дато никакво рационално објашњење за та средњовековна суђења животињама. Једно је само сигурно: готово сва су била садистичке представе какве су уосталом, биле, готово све забаве и разоноде средњег века.

СВАКЕ СЕКУНДЕ ТРАНЗИСТОРСКИ ПРИЈЕМНИК

Све до 1958. године јапански индустријалац Мацушита је произвoдио светиљке за бицикле и мало је био познат. Те године је начинио промену — почео је да израђује транзисторе и данас је постао њихов највећи произвођач на свету: има 19 фабрика које сваке секунде „избаце" по један апарат.

Мацушита није једини, мада је најпознатији јапански произвођач транзистора. Од почетка ове године јапанска индустрија даје тржишту сваке недеље чети-

ри милиона транзистора. До краја године треба да их произведе 200 милиона, што ће представљати рекорд своје врсте.

Јапан сада држи прво место у свету по производњи транзистора. Сједињене Државе долазе после њега јер ће оне у овој години да произведу „само" 180 милиона ових апарата; на трећем месту је Западна Немачка са 50 милиона а иза ње су Велика Британија и Француска са по 25 милиона.

Године 1958. Сједињене Државе су биле прве са 45 милиона пријемника док је Јапан тада произвео свега 27 милиона и био други у свету. У Европи се тада ова индустрија тек рађала и Велика Британија, Западна Немачка и Француска су тада произвеле само 12 милиона транзистора.

МОЈИ ДИВЉИ ПАЦИЈЕНТИ

700 животиња великог циркуса Ринглинг пацијенти су доктора ветерине Хендерсона

Морам признати да се нисам осећао најпријатније кад сам стајао пред огромним транспарентом на коме је писало: „Браћа Ринглинг, Барнум и Бејли, највећи циркус света“.

— Моје дотадање циркуско искуство било је потпуно лаичко. Био сам само гледалац који је плаћао улазницу. Сада је требало да постанем ветеринар у овом огромном предузећу. Све је ишло тако брзо, да се нисам ни снашао. Једне вечери зазвони мој телефон и један глас рече:

— Моје име је Норт. Ја сам из циркуса Ринглинг. Хитно нам је потребан нови ветеринар. Имамо 700 животиња. Била би то добра ствар за вас... кад можете да дођете?

— Тако сам постао ветеринар највећег циркуса на свету. Кад сам ступио на посао узбуђење ме је давило у грлу. Ишли смо полако од кавеза до кавеза, а мистер Норт ми је давао кратка објашњења. Застали смо пред кавезом огромног црног медведа. Животиња је била мирно шћућурена у једном углу. Норт ми објасни:

— То је Тим. Он је врло незгодан „момак“, али сада је нешто болестан. Можете ли га сутра прегледати?

— Нисам могао да замислим како ћу да прегледам тог „незгодног момка“. У том ме Норт упита:

— Шта мислите од чега болује Тим?

— Први пут у животу видео сам медведа на мањој раздаљини од 50 метара, а Норт је од мене тражио дијагнозу! Приближио сам се решетки кавеза и загледао звер. Пало ми је у очи да су му беоњаче жућкасте. Можда су очи свих медведа такве?! У том моменту Тим зевну и ја спазих да су му и десни жућкасте.

— Верујем да болује од јетре — рекох одважно. Али, свакако би било боље кад бих га могао прегледати.

Договорисмо се за сутра и онда пођосмо даље. Сутрадан ме Норт рано позва у своју канцеларију. Био је нерасположен.

— Тим је ноћас угинуо — јави ми.

— Замолих Норта да ми дозволи да сецирам Тима. Он пристаде и тешког медведа пренесоше у моју ординацију. Положише га на операциони сто и ја почех уз Нортову асистенцију да сечем медведа. Чим сам стигао до јетре видесмо узрок Тимове смрти. Имао је велик тумор на јетри!

— Мој други пацијент била је једна слоница која је имала чир иза ува. Чувари су тешким ланцима везали њене ноге, али је она као помамна покушавала да болно место дохвати сурлом. Кад сам пришао, један чувар узе куку, ухвати сурлу и присили тако слоницу да нагне главу. Прегледао сам оно место које морам оперисати. На најнежнији додир моје руке слоница Џени би се тргла.

— Зашто се трза? — питао сам чувара.

— Зато што слонови имају веома осетљиву кожу, објасни ми он.

— Ви ми се ругате? — рекох ја и ударих Џени дланом. Она се на тај ударац и не помаче.

Чувар се насмеја:

— Наравно, докторе. Јак ударац им ништа не значи, али додир муве или нежно додиривање доводи их до узбуђења.

— Нисам хтео да покажем чувару, који је свакако имао већег искуства од мене, да не верујем да је „дебела кожа“ слона тако осетљива.

— Док сам мазао болесно место антисептиком и дао инјекцију за локалну наркозу, осетио сам са нелагодношћу за мојим леђима огромно тело другог слона. Причекао сам неколико минута и онда почео операцију. Упркос јаке наркозе слоница је почела да се трза. Чак је успела да ослободи сурлу. Нисам се осећао пријатно. Један ударац сурлом или ногом учинио би да ја постанем пацијент. У том часу затруби слон иза мојих леђа. Џени се трже и приби се уза ме. Ја бацих инструменте и покушах да изађем из кавеза. Тада се заплетох међу ланце и нађох се између ногу велике Џени. Срећом, она је стајала потпуно мирно. Скочио сам на ноге. Кад сам видео да се чувар смеје од срца, почео сам и ја да се смејем, Тако је текла моја прва операција слонова. Отада сам их извршио на стотине без инцидената.

Једног јутра позвао ме шеф менажерије:

— Хало, докторе! Један мој медвед изгледа да је озледио ногу. Чини ми се да је настала инфекција.

— Одмах ћу доћи, — рекох, док ми је чудан осећај пунио груди. Сада је требало интервенисати из близа. Рекли су ми да су медведи јако неурачунљиви и хировити. Посматрао сам болесну шапу кроз решетку. Споља се ништа није примећивало, али при ходању медвед је опрезно стајао на ту ногу.

— Прва помисао била је да успавам животињу и да је онда прегледам. Знао сам да наркоза веома ослаби животиње, па чак може да доведе до шока. Није ми ништа преостајало, но да медведа оперишем при свести само уз локалну анестезију. Смислили смо „ратни план“. Требало је главу и предњу ногу ухватити омчом. То изгледа једноставно кад се прича, али смо имали муке док смо остварили замисао. Пустили смо велику омчу са врха кавеза и пошто медвед воли да се игра као маче, поче да хвата конопац. Најзад кад је у једном часу протурио и главу и ногу, ми притегосмо. Овако ухваћен почео је колос да се отима. Потребне су биле снага и вештина четири човека да га привуку уз ограду. Другим конопцем везали смо му болесну ногу између решетака. Дао сам инјекцију и почео да оперишем. Шеф менажерије имао је право. У болесној нози било је много гноја. После неколико дана медвед је био поново здрав и могао је да иде као пре.

КУПАЈТЕ СЕ!

Недавно објављене статистике показале су да је у готово свим земљама Европе потрошња сапуна нагло порасла за последњих неколико година. Тако, на пример, Французи, Белгијанци, Холанђани, Швајцарци и Аустријанци троше годишње просечно 9.250 грама сапуна по особи.

АНЕГДОТЕ

ШО И ФИЛМСКИ ПРОДУЦЕНТ

Директор једног великог филмског предузећа из Холивуда сатима је безуспешно покушавао да убеди Џорџа Бернарда Шоа да му уступи право прераде свих његових књижевних дела за филм.

— Господине Шо — запенушио је продуцент — потребно је да схватите од колике је важности ширење културе путем филма међу урођенике на острву Фиџи, међу Ескиме и људе других забачених крајева света. Народи удишу културу као мирис цвећа...

— Ах, драги мој, — прекиде га велики писац — каква разлика између вас и мене. Видим да сте велики идеалист и прави апостол културе, а ја сам само обичан пословни човек.

АКО НИЈЕ ИСТИНИТО, ДОБРО ЈЕ ИЗМИШЉЕНО

Сретну се два грчка морнара и у разговору један рече:

— Једне ноћи у Африци срео сам толико црног црнца да сам морао да упалим шибицу да бих га видео.

— Није то ништа — одговори други. — Ја сам у Венецији срео једног невероватно мршавог Италијана. Да би га човек приметио кад улази у кафану, морао је двапут да прође.

КАД ЈЕ ГЛУМАЦ ПОЧЕТНИК

Познати француски глумац Лисијен Бару добио је као своју прву улогу да игра једног собара. Његов једини задатак био је да уђе на сцену и да каже маркизу да се у предсобљу налазе седморица људи који се зову тако и тако. Увече, на генералној проби, лепо је изговорио њихова компликована имена, али сутрадан на премијери јако се збунио и наједном је заборавио како се ко зове. Кад је изашао на позорницу прво се поклонио, затим почео да замуцкује и онда је брзо изговорио:

— Господине маркиже, она седморица од синоћ налазе се у предсобљу и желе да их примите!

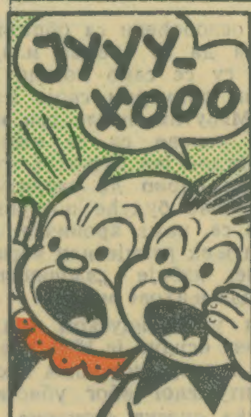
ДЕФИНИЦИЈА СЛАВНОГ ЧОВЕКА

Елза Максвел, позната ексцентрична америчка новинарка дала је следећу дефиницију:

— Славан човек је онај који се готово целог живота упиње да га сви упознају, а кад у томе успе, остатак живота проводи са великим црним наочарима да га нико више не позна.

НАЈЛЕПША ПРОФЕСИЈА НА СВЕТУ

Један француски провинцијски часопис дошао је на оригиналну идеју — запитао је читаоце шта мисле: која је најлепша професија на свету, и ево шта је гласање показало. По броју поена редослед је следећи:

месари	77.948
болничари	91.725
стјуардесе	104.250
архитекте	113.402
пилоти	117.609
пољопривредници	154.036
научни радници	198.712
наставници	203.214
инжењери	236.528
и лекари	370.967

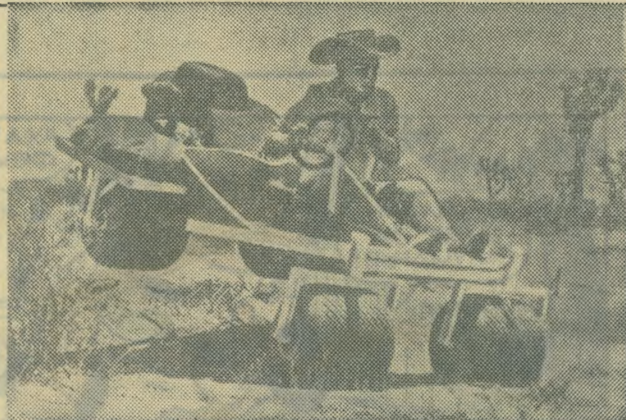
Риболовци с кишобранима

Зашто су сви људи спустили кишобране у воду? Можда су то стручњаци који проверавају њихову пропустљивост. Не, то су риболовци. Они су убеђени да је кишобран најбољи „алат" за хватање јегуља у потоцима обраслим травом.

Обичај да се јегуље лове помоћу кишобрана није ни забава дечака а ни ћеф стараца: он се сачувао у источно-немачком градићу Гревелину од давних времена.

»МЕХАНИЧКА« МАЗГА

Четири точка са пумпаним гумама, аутоматска трансмисија, и највећа брзина од 35 км на час. — то је нова „механичка мазга" која има јаке „сапи". Добра је за вучу по песку, по мочварама, по брдима и теснацима, и никад се не „узјогуни".

ОСВЕТЉЕЊЕ у космичким бродовима

Совјетски инжењери спроводе специјално осветљење у кабине космонаута; уместо да је светлост уједначена и са једног утврђеног места, кабина и бројчаници се осветљавају наизменичним изворима светла. Начин паљења и однос периодичног осветљавања извршени су уз помоћ лекара специјалиста за очи и психолога. Циљ оваквог осветљавања је да се космонауту обезбеди што тачнија видљивост свих апарата, бројева и казаљки како се ни у једном тренутку не би догодила омашка у оријентацији.

Зрнца

Очи комарца, које безмало окружују главу, вероватно су најразвијенија чула вида, у односу на величину тела.

☆

Американци највише попију кафе у свету: дневно око 400.000 шоља, што би дошло отприлике 8 килограма кафе годишње по једној особи.

КОЛИКО ЈЕ ТЕЖАК?

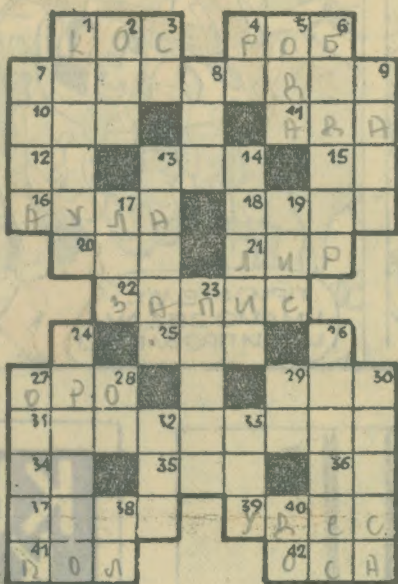
У америчком граду Минеаполису задржао се и до данас један стогодишњи обичај: сваки председник града мора после изборне кампање и последњег дана своје службе ту, да стане на вагу како би се јавност упознала колико је он за време свог рада добио или изгубио у тежини. У последњим мерењима зебележен је добитак — у корист државе.

ПТИЦЕ СА РАДИО-СТАНИЦОМ

Још није дат одговор на прастаро питање: како птице селице не погреше пут прелазећи с једног континента на други? Према извесним орнитолозима, оне то чине уз помоћ звезда, према другима на њих утиче земљин магнетизам, према трећима, од пресудног значаја су ветрови. Да би се дао тачан одговор потребно је знати у танчине њихов правац кретања, па су зато конструисане сасвим мале емисионе радио-станице које ће се прикачити уз птичје тело. Према тим изворима емисије пратиће се правац летења.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) птица певачица; 4) сужањ; 7) име и презиме америчког књижевника („Бели очњак"); 10) узвик; 11) речно острво; 12) два слова; 13) свеза; 15) образина за заштиту лица од хладноће; 16) предворје; 18) комедија Б. Нушића; 20) река у СССР; 21) личност Шекспирове трагедије; 22) белешка; 25) град на Космету; 27) народна игра; 29) велика игранка; 31) република на североисточној страни Апенина; 34) иницијали нашег савременог књижевника; 35) свеза; 36) предлог; 37) град на Арабијском полуострву) 39) дефект; 41) крајња тачка земље; 42) осовина.

Усправно: 1) амерички књижевник („Номади са Севера"); 2) река у СССР; 3) иницијали шведске књижевнице („Геста Берлинг"); 4) хемијски знак за радон; 5) похвална песма; 6) француски књижевник (19. век); 7) река у Сомалији; 8) показна заменица; 9) замена кафе; 13) врпца; 14) морска риба; 17) срећка; 19) острво у Јадрану; 23) дан у недељи; 24) амерички филмски глумац („Чајџиница на августовској месечини"); 26) једна од САД; 27) личност из романа „Златно теле"; 28) лична заменица; 29) хемијски знак за бизмут; 30) река у Француској; 32) немачки књижевник (Томас); 33) термин; 38) слово латинице; 40) домаћа животиња.

РЕШЕЊЕ УКРШТЕНИХ РЕЧИ

Водоравно: 1) Отава; 5) Епир; 6) ум; 8) смех; 10) ил; 12) Тил; 13) „Тоска"; 15) Ин; 16) болеро; 17) лек; 19) колос; 20) нос; 22) ген; 23) стрещ; 25) Неј; 27) ананас; 28) за; 29) бокал; 30) Лим; 31) ос; 32) Гоја; 33) ти; 35) бања; 36) слана.

Усправно: 1) „Опел"; 2) тих; 3) ар; 4) ау; 5) еминентност; 7) Микронезија; 8) етил; 9) Полог; 11) Лаос; 13) ток; 14) селен; 18) корак; 21) сенат; 23) Сабо; 24) шал; 26) „Јама"; 30) Лоња; 32) Ган; 34) Ис; 35) ба.

МОРСКА СТРУЈА НА ЕКВАТОРУ

Екватор није више неважна линија која само представља атракцију за путнике. Научници су недавно открили да се око „опасача земље" протеже досада непозната морска струја названа „Кромвел-струја". Све теорије и досадашња научна сазнања у области науке о морима пале су — у воду.

Струја је сасвим случајно откривена, захваљујући једном рибарском броду који је пошао у лов у области екватора. Рибари су приметили како им ту неке подводне снаге великом брзином вуку надоле прибор за лов бачен у воду.

О овим сазнањима су известили америчке научнике, који су на екватор упутили научну експедицију. Установило се да су људи столећима прелазили преко њега а струју нису примећивали иако је она најбржа а по јачини друга по реду, међу пацифичким морским струјама. Даље је установљено да се ова морска струја готово поклапа са линијом екватора. Брзином од 50 километара на сат она тече на 20 до 30 метара испод површине и носи сваке секунде по 40 милиона тона воде.

Кромвелова морска струја, како су научници установили, дуга је 6.500 километара. По својој снази заостаје за Голфском и Курошио-струјом, јер прва проноси 75 а друга 65 милиона тона воде у секунди.

Мада се ова струја тек проучава већ сада се може рећи да она нема особине карактеристичне за остале морске струје.

Јесте ли већ чули да...

... снег пада само на једној трећини земљине површине. Према томе, већи део становништва на Земљи никад у животу није видео снег.

... људи имају просечно у горњој трепа-

вици 150 до 200 длачица, а у доњој свега 60 до 100.

... у архипелагу названом Хиљаду острва, на граници између Канаде и државе Њујорк, има стварно 1700 острва.

... у свету се годишње утроши око 14.000 тона чистог кофеина у

кафи која се пије, док се других 8.500 тона попије са чајем.

... тачно порекло знакова + и — није познато. Поуздано се зна да су се ови знаци први пут појавили штампани 1489. год. у Лајпцигу, у рачуници Јохана Видмана, и то у трговачком смислу вишка или мањка. У алгебарским рачунима употребљени су први пут 1518. године.

... рачуна се да поједине врсте дрвећа тро-

ше 850 литара воде дневно.

... кобре могу да избаце отров на даљину од преко три метра.

...најстарији грб Београда потиче из времена деспота Стевана Лазаревића али се не зна како је изгледао.

... и стари Египћани знали су да дестилују ружине цветове ради добијања ружиног уља

које је било толико скупо да су га као мирис могли употребљивати само привилеговани.

... вегетаријанаца је било и у старом веку. Познати писци Сенека и Плутарх били су вегетаријанци.

... највећа водена биљка маркоцистис која припада мрким алгама и живи само у морима, дуга је око 200 метара.

... Господска, сада Бранкова, улица у Београду почела је да се формира око 1830. годи-

не а добила је то име зато што су у њој имали своје куће највиђеније личности тога доба.

... Капеас на индонежанском острву Борнеу најдужа је острвска река на свету: дугачка је 1.150 километара.

... циркуске дресиране животиње обично дуже живе од животиња исте врсте у дивљини.

НАПРАВИ САМ

Од кестена

Јесен је и паркови и шуме пуни су плодова дивљих кестена. Од крупних ћете лако направити ове украсне фигурице које ће разведрити вашу собу. Лице весељака нацртајте тушем на светлим деловима кестена. Тело, руке и ноге направите од дебље и еластичне жице коју можете омотати обојеном вуницом. За украсе на глави употребите сјајни папир у боји који вам се највише свиђа.

НЕУМОРНИ ВЕЖБАЧ

За ову играчку су вам потребне лествице и „пајац", које можете сами направити.

Лествице, као што их са профила видите на нашем цртежу лево, имају две основице од дрвета, по једну на сваком крају. „Пајац" на цртежу горе десно, је у ствари комад дрвета са широким жљебовима на оба краја проширеним у две рупе. Ако наместите пајаца на горњу пречагу са нагнуте стране лествица, он ће се љуљати као што показује наш леви цртеж, и прећи с једне пречаге на другу. У моменту кад буде у вертикалном положају пашће на доњу пречагу, заљуљаће се поново и прећи на следећу, све док не стигне до најниже. Онда окрените лествице да оно што је било доле постане горе, а неуморни вежбач ће поново почети своју бескрајну игру.

Ову играчку ћете лако направити ако се будете држали следећих упутстава:

Лествице начините од два стуба и пречага, којих треба да има осам, може више и мање што зависи, разуме се, од дужине стубова. Стубови имају по 10 милиметара ширине и дужине (база је квадрат) а дугачки су 611 милиметара. Пречаге су дугачке 70, широке 9 а дебеле 3 милиметра. Могу се прилепити за стубове или да би биле сигурније закуцати малим ексерима. На оба краја лествица налази се основица од дрвета са странама од 100 милиметара а дебела 25 милиметара. Дуже пречаге траже наравно и основицу веће површине. На левом цртежу видимо да је нагиб од 10 мм предвиђен за висину од 100 мм, а 20 милиметара за 200 мм висине и сл.

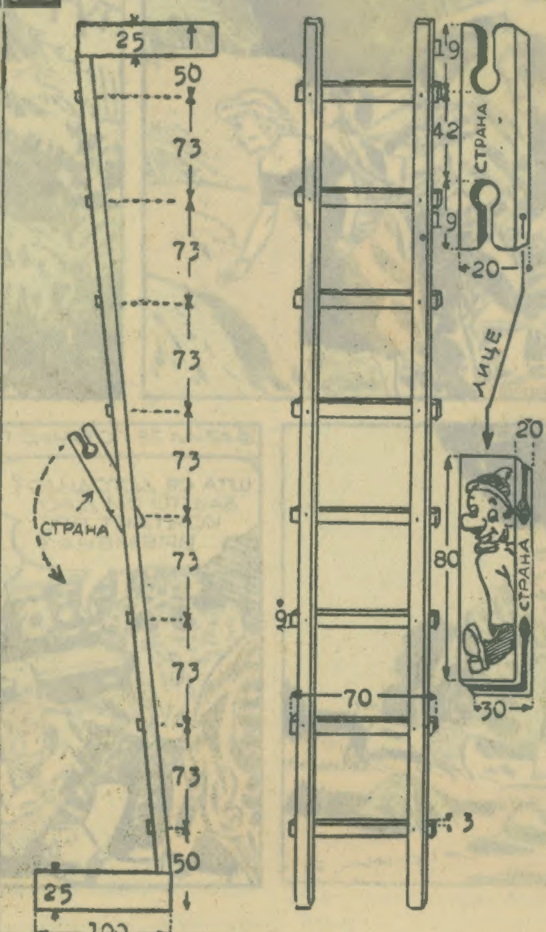
У нашем случају дужина је готово 580 милиметара без основице. Нагиб који служи „пајацу" за љуљање износи око 58 мм а пречаге су распоређене на по 73 мм раздаљине.

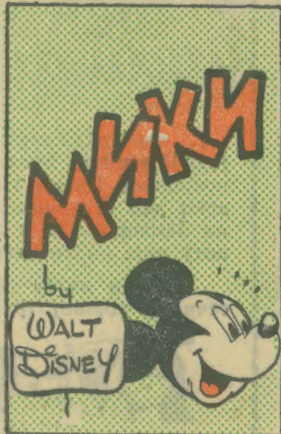
„Пајац" је у ствари комад дрвета: висок 80, широк 30 и дебео 20 милиметара. Два цртежа десно показују како се он прави: рупа од 10 милиметара у пречнику начињена је на 19 мм од краја, колико је дуг и прорез (широк 4 мм) а центар има 42 мм. Пре него што почнете да састављате играчку треба сваки комад дрвета да углачате шмиргл-папиром.

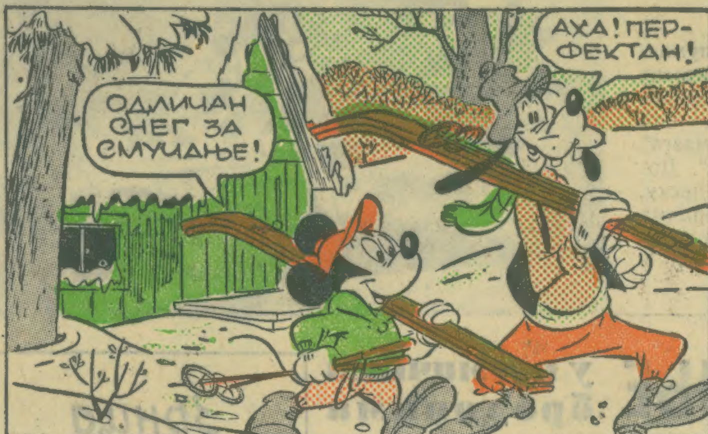
Слику „пајаца" можете изрезати из неког од ваших омиљених стрипова и прилепити на дрво или га нацртајте сами.

ОПЕРИТЕ ОДМАХ

Ако сте просули по оделу, за време доручка док журите за школу, кафу или чоколаду оперите одмах мрље млаком водом и обришите их крпицом наквашеном у алкохолу или сирћетној есенцији.

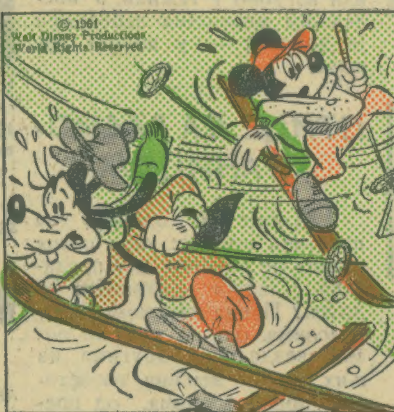

Ква-Ква!

уређује Паја Патак

ЊЕГОВА ФИЛОЗОФИЈА

Шиља је био јако незадовољан што нико не цени његове књижевничке склоности. Толико је био незадовољан да је једног дана рекао Хорацију:

— Данас ме нико не цени, али ће доћи дан када ће сви пред мном скинути капу.

— Ти се томе заиста надаш?! — зачуди се Хорације.

— Не само да се надам, него сам потпуно сигуран у то!

— А када ће доћи тај дан?

— Кад ме буду носили на гробље!

НИЈЕ МУ ВАЖНО

Пата је замерила Паји, кад је почела да игра карте са њим:

— Па ти, Пајо, вараш.

— Да — признао је он.

— Али, као да не знаш шта добијају варалице...

— Знам, они добијају партију.

ДВОЈИЦА СУ ЈАЧИ

Шиља срете једну сељанку како бије своје натоварено магаре зато што неће да иде узбрдо. Он га узе за узду и поведе каменитим путем до врха.

— Хвала, господине — рече сељанка задовољна.

— Нема на чему — победнички одговори Шиља.

— Како да нема! Мој магарац, сам, не би никако могао да извуче товар до горе.

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31 Жиро рачун бр. 101 20-1-82. Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 900 полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.